

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 18.9.2002
KOM(2002) 513 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE

KAUPPAPOLITIIKKA JA KEHITYS

KEHITYSMAIDEN AUTTAMINEN HYÖTYMÄÄN KAUPASTA

SISÄLLYS

I OSA KAUPPA JA KESTÄVÄ KEHITYS – HAASTEET JA MAHDOLLISUUDET

1.	Kauppa, kasvu ja köyhyys	9
1.1.	Kehitysmaiden paikka maailmankaupassa.....	9
1.2.	Monet kehitysmaat ovat jääneet jälkeen	10
1.3.	Köyhyys, eriarvoisuus ja kauppa	10
1.4.	Todellisen markkinoillepääsyn tarve	12
1.5.	Poliittiset, rakenteelliset ja institutionaaliset rajoitukset.....	13
1.6.	Alueellinen yhdentymisen on arvokas strategia	14
2.	Monenvälinen kauppajärjestelmä	16
2.1.	Sääntöihin perustuvan monenvälisen kauppajärjestelmän edut.....	16
2.2.	WTO-sopimusten täytäntöönpanoon liittyvät vaikeudet	17
2.3.	Kehityksen liittäminen kauppaan: Dohan kehitysohjelma.....	18

II OSA KEHITYSMAIDEN AUTTAMINEN HYÖDYNTÄMÄÄN KAUPAN TARJOAMIA ETUJA

3.	Kauppan liittäminen osaksi kehitysyhteistyöstrategioita.....	21
3.1.	Kauppan uudistaminen köyhyyttä vähentävissä strategioissa.....	22
3.2.	Täydentävyys, johdonmukaisuus ja yhteensovittaminen muiden avunantajien kanssa	23
3.3.	Tuki tehokkaalle osallistumiselle monenväliseen kauppajärjestelmään.....	24
3.4.	Muu kauppaan liittyvä kehitysapu	25
4.	Toimintaohjelma tuen toimittamisen tehostamiseksi	28
Liite 1 –	Yleiskatsaus EU:n kauppaan liittyvään tukeen.....	32
Liite 2 –	Vähiten kehittyneiden maiden yhtenäistetty rakenne	34

Lyhenneluettelo

AKT	Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtiot
ADB	Afrikan kehityspankki (African Development Bank)
ALINVEST	Latinalaisen Amerikan sijoituksia edistävä ohjelma
ALA	Aasia, Latinalainen Amerikka
ASEAN	Kaakkois-Aasian maiden liitto
CSP	Maakohtainen strategia-asiakirja (Country Strategy Paper)
DAC	OECD:n kehitysapukomitea
DDA	Dohan kehitysohjelma (Doha Development Agenda)
DDA GTF	Dohan kehitysohjelman maailmanlaajuinen rahasto (Doha Development Agenda Global Trust Fund)
Doha	WTO:n neljäs ministeritason konferenssi, Doha, Qatar, marraskuu 2001
DTIS	Kaupan integraatiota koskeva diagnostinen tutkimus (Diagnostic Trade Integration Study)
EBA	Vähiten kehittyneitä maita koskeva "kaikki paitsi aseet" –aloite (Everything But Arms)
EBAS	EU:n ja AKT-maiden liiketoiminnan avustushjelma (EU-ACP Business Assistance Scheme)
EKR	Euroopan kehitysrachasto
EDI	Organisaatioiden välinen tiedonsiirto (Electronic Data Interchange)
EPA	Taloudellinen kumppanuussopimus (Economic Partnership Agreement)
FDI	Suora ulkomainen investointi (Foreign Direct Investment)
GATS	Kauppaa ja palveluja koskeva yleissopimus (General Agreement on Trade in Services)
GATT	Tullitariffeja ja kauppaa koskeva yleissopimus (General Agreement on Tariffs and Trade)
GSP	Yleinen tullietuusjärjestelmä (Generalised System of Preferences)
IAWG	Järjestöjen välinen työryhmä (Inter Agency Working Group)
IDB	Latinalaisen Amerikan kehityspankki (Inter-American Development Bank)
IF	Vähiten kehittyneiden maiden yhtenäistetty rakenne (Integrated Framework for Least Developed Countries)
IFI	Kansainväliset rahoituslaitokset (International Financial Institutions)
IFSC	Yhtenäistetyn rakenteen ohjauskomitea (Integrated Framework Steering Committee)
ILO	Kansainvälinen työjärjestö
IMF	Kansainvälinen valuuttarahasto
IP	Teollis- ja tekijänoikeudet (Intellectual Property)
ITC	Kansainvälinen kauppakeskus (International Trade Centre)
Johannesburg	YK:n kestävän kehityksen huippukokous, Johannesburg, syyskuu 2002
LDC	Vähiten kehittynyt maa (Least Developed Country)
MEA	Monenväliset ympäristösopimukset (Multilateral Environmental Agreements)
MED	Välimeren alue
Monterrey	YK:n kehitysrachituskonferenssi, Monterrey, Meksiko, maaliskuu 2002)
NIP	Alustava kansallinen ohjelma (National Indicative Programme)
OECD	Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö
PRO INVEST	AKT-maiden investointiohjelma
PRSP	Köyhyyden vähentämistä koskeva strategia-asiakirja (Poverty Reduction

	Strategy Paper)
RIP	Alustava alueellinen ohjelma (Regional Indicative Programme)
RSP	Alueellinen strategia-asiakirja (Regional Strategy Paper)
RTA	Alueellinen kauppasopimus (Regional Trade Agreement)
SPS	Elinten ja kasvien terveyteen liittyvä (Sanitary and Phytosanitary)
SDT	Erityis- ja erilliskohtelu (Special and Differential Treatment)
TBT	Tekniset kaupan esteet (Technical Barriers to Trade)
TRA	Kauppaan liittyvä tuki (Trade Related Assistance)
TRIPS	Kauppaan liittyvät teollis- ja tekijänoikeudet (Trade Related Intellectual Property Rights)
TRTA/CB	Kauppaan liittyvä tekninen tuki ja valmiuksien lisääminen (Trade Related Technical Assistance and Capacity Building)
YK	Yhdistyneet Kansakunnat
UNCTAD	YK:n kaupp- ja kehityskonferenssi
UNDP	YK:n kehitysohjelma
UNEP	YK:n ympäristöohjelma
UR	Uruguayn kierros (Uruguay Round)
WB	Maailmanpankki
WCO	Maailman tullijärjestö
WHO	Maailman terveysjärjestö
WIPO	Maailman henkisen omaisuuden järjestö
WSSD	Kestävän kehityksen huippukokous (pidettiin Johannesburgissa syyskuussa 2002) (World Summit on Sustainable Development)
WTO	Maailman kauppajärjestö
WTO TA Plan	Maailman kauppajärjestön teknisen avun suunnitelma (World Trade Organisation Technical Assistance Plan)

TIIVISTELMÄ

Lähtökohtana Dohan, Monterreyn ja Johannesburgin konferenssien tulokset

Kehitysyhteistyön, kaupan ja kehitysmaiden yhdentymisen maailmantalouteen merkitys tunnustetaan kansainvälisesti entistä useammin ja erityisesti kuluneen vuoden aikana pidetyissä kolmessa tärkeässä konferenssissa.

- Marraskuussa 2001 Dohassa pidetty WTO:n neljäs ministerikokous esitteli Dohan kehitysohjelman, joka on uusi lähestymistapa kauppaan. Siinä keskitytään kehitykseen valmiuksien parantamisen avulla, jotta kaikki maat voisivat tehokkaasti osallistua kyseisiin neuvotteluihin. Uudella lähestymistavalla pyritään tukemaan kehitystä suoraan sen sijaan, että kehityksille annettaisiin lisää aikaa mukautua ja panna sopimuksia täytäntöön¹.
- Maaliskuussa 2002 Monterreyssä Meksikossa pidetyssä YK:n kehitysrahoituskonferenssissa maailman johtajat korostivat, että kehityksen kannalta on erittäin tärkeää tukea tarjontapuolta koskevien kaupan rajoitusten poistamista ja kehittää tehokkaita, turvallisia ja ennakoitavissa olevia rahoitusmuotoja, joilla voidaan järjestää kauppaa tukevaa avustustoimintaa ja lisätä valmiuksia.
- Vähän aikaa sitten Johannesburgissa pidetyssä kestävän kehityksen huippukokouksessa maailman johtajat tunnustivat kaupan tärkeyden kestävän kehityksen kannalta ja korostivat tarvetta lisätä ponnistuksia kestävän kaupan tukemiseksi siitä, mitä jo Dohassa ja Monterreyssä oli päätetty. Lisäksi he korostivat kaikkia osapuolia tukevan kaupan, kehityksen ja ympäristöpolitiikan tarpeellisuutta. Johannesburgin huippukokouksen tärkeimmät tulokset ovat: tarve edistää tukevaa ja avointa kansainvälistä talousjärjestelmää, joka johtaa talouden kasvuun ja kestävään kehitykseen kaikissa maissa; tarve entistä paremmin pyrkiä ratkaisemaan ympäristön tilan heikkenemiseen liittyvät ongelmat; alueellisten sopimusten mahdollisen merkityksen tunnustaminen kestävän kehityksen edistämiseksi; sitoutuminen tukemaan valmiuksien lisäämistä niin, että raaka-aineista riippuvaiset maat voivat monipuolistaa tuotantoaan; rohkaiseminen käyttämään kansallisten vaikutusten arviointia kaupan, ympäristön ja kehityksen välisten yhteyksien havaitsemiseksi ja tuki aloitteille, joilla edistetään kauppaa ympäristöystävällisillä tuotteilla ja palveluilla luomutuotteet mukaan luettuina.

Nyt tarvitaan ponnistuksia näiden sitoumusten toteuttamiseksi käytännössä.

Tämän tiedonannon tarkoitus

Tällä tiedonannolla pyritään selventämään tapaa, jolla EU voi täyttää maailmanlaajuiset velvoitteensa tukiessaan kehitysmaita pyrkimyksissään hyötyä entistä tehokkaammin kaupan ja investointien tuomista hyödyistä. Niinpä tiedonannossa:

- korostetaan sitä, että kaupalla voidaan tukea kasvua ja köyhyyden vähentämistä ja se voi olla tärkeä kestävän kehityksen katalyytti. Niiden maiden, jotka ovat yhentyneet

---

¹ Tämä ohjelma tunnetaan nimellä Dohan kehitysohjelma (*Doha Development Agenda*) ja se koostuu useista välineistä: ministerien julistus, jossa määritellään useita aloja koskevat neuvotteluvaltuudet ja työohjelma WTO:n jäsenvaltioille toisilla aloilla, ministerien päätös täytäntöönpanoon liittyvistä kysymyksistä ja ongelmista (koskien joitakin vaikeuksia, joita kehitysmaihin kuuluvilla WTO:n jäsenvaltioilla on ollut tiettyjen WTO:n kanssa tekemiensä sopimusten täytäntöönpanossa) sekä ministerien julistus TRIPS-sopimuksesta ja kansanterveydestä (koskien teollis- ja tekijänoikeuksien sekä kansanterveydellisten kysymysten välistä suhdetta).

maailmantalouteen kaupan ja investointien kautta, talous on kasvanut nopeammin ja niiden monet keskeiset sosiaaliset indikaattorit ovat parantuneet. Tämän tunnustaen EU totesi vuonna 2000 kaupan olevan yksi kehitysyhteistyöpolitiikan kuudesta ensisijaisesta alasta². Kaupan avoimuus ei kuitenkaan yksinään riitä torjumaan köyhyyttä, ja se, missä määrin kauppa myötävaikuttaa köyhyyden vähentämiseen riippuu myös muista politiikoista. Kaupan uudistamisen täytyy olla osa laajempaa, maan omaa köyhyyden vähentämisen strategiaa, joka edellyttää entistä tehokkaampien kansallisten politiikkojen ja ulkoisen lisätuen yhdistelmää;

- yksilöidään keskeiset keinot varmistaa se, että kauppa vaikuttaa entistä myönteisemmin talouskasvuun ja kestäväan kehitykseen kauppa- ja kehitysstrategioiden yhdentymisen avulla: i) vakaa makrotalouspolitiikka; toimiva taloudellinen ja sosiaalinen hallinto sekä inhimillisten voimavarojen kehittäminen, perustyönormien edistäminen mukaan luettuna³; ii) aikaisempaa parempi markkinoillepääsy ja tasapainoiset kaupan säännöt kotimarkkinoiden uudistuksen tukemiseksi; iii) kaupan tuki ja valmiuksien kehittäminen kehitysmaiden auttamiseksi näissä tehtävissä;
- korostetaan sitä tosiasiaa, että Dohan kehitysohjelman yhteydessä käytävät monenväliset kauppaneuvottelut yhdessä tiettyjen kahdenvälisen ja alueellisten aloitteiden kanssa ja tuki kehitysmaiden alueelliselle yhdentymiselle ovat keinoja pyrkiä markkinoillepääsyyn⁴ ja parantuneisiin sääntöihin. Dohan toimintaohjelman yhteydessä komissio pyrkii saavuttamaan tuloksia, jotka suosivat kehitystä molemmilla aloilla. Esimerkiksi erityisesti sellaisten tuotteiden kuten maataloustuotteiden ja työvoimavaltaiten teollisuustuotteiden markkinoillepääsy, joissa kehitysmailla on suhteellinen etu, on luonnollisestikin erittäin tärkeää köyhien maiden auttamiseksi hyötymään kaupasta;
- tukeudutaan EU:n kehitysyhteistyöpolitiikasta huhtikuussa 2000 annettuun komission tiedonantoon ja marraskuussa 2000 annettuun neuvoston ja komission yhteiseen lausumaan ja yksilöidään keskeiset alat, joille EU keskittää tukensa kaupan valmiuksien kehittämiseksi. Tämä käsittää i) tuen WTO:hon liittymiseksi ja monenvälisen neuvottelujen käymiseksi, ii) tuen nykyisten ja tulevien WTO-sopimusten täytäntöönpanemiseksi ja iii) tuen poliittisille uudistuksille ja investoinneille, joita tarvitaan talouden tehokkuuden edistämiseksi ja entistä paremman maailmantalouteen osallistumisen varmistamiseksi. Tähän sisältyy myös kaupan ja ympäristön tekninen tuki ja valmiuksien kehittäminen. Kaupan valmiuksia on lisäksi parannettavalla muulla kauppaan liittyvällä kehitysavulla, mukaan luettuna sellaisten vakaiden makrotalous-, vero- ja alakohtaisten politiikkojen edistäminen, joilla parannetaan investointiolosuhteita. Tähän kuuluu myös tuki yksityisen sektorin kehittämiselle ja tuki kehitysmaiden alueellisten markkinoiden ja instituutioiden kehittämiselle erityisesti neuvottelemalla EU:n kanssa kahdenvälisiä ja alueellisia sopimuksia sekä soveltamalla ja panemalla niitä täytäntöön;

---

² Komission tiedonanto *Euroopan yhteisön kehitysyhteistyöpolitiikka*, KOM(2000) 212 lopullinen, 26.4.2000, ja neuvoston ja komission yhteinen lausuma Euroopan unionin kehitysyhteistyöpolitiikasta, 10.11.2000.

³ Komission tiedonanto *Perustyönormien edistäminen ja työmarkkina- ja sosiaalipolitiikan ohjausjärjestelmän kehittäminen maailmanlaajuistumisen yhteydessä*, KOM(2001) 416 lopullinen, 18.7.2001.

⁴ Aliarvioimatta kuitenkin merkitystä, joka yksipuolisilla markkinoillepääsyä helpottavilla toimenpiteillä kuten vähiten kehittyneiden maiden hyväksi luoduilla GSP-järjestelmällä ja EBA-aloitteella on ollut ja edelleen on.

- korostetaan johdonmukaisuuden ja synergian tarvetta kaikilla tasoilla, kuten jo erityisesti todetaan tiedonannossa *Kestävään kehitykseen tähtäävä maailmanlaajuinen yhteistyö*⁵;
- ehdotetaan tiettyjä käytännöllisiä, konkreettisia aloitteita nykyisten ja suunniteltujen EU:n (komission ja/tai jäsenvaltioiden) toimien tai (yleisesti kansainväliselle yhteisölle tehtävien) ehdotusten entistä paremman tehokkuuden varmistamiseksi.

Konkreettisia toimintaehdotuksia

Tiedonannossa esitetään konkreettisia toimintaehdotuksia, jotka on jaoteltu kolmeksi ryhmäksi.

a) Vuoropuhelun lisääminen kumppanimaiden kanssa

- painotetaan aikaisempaa enemmän kaupan näkökohtia esimerkiksi köyhyyden vähentämistä koskeviin strategia-asiakirjoihin (*Poverty Reduction Strategy Papers – PRSPs*) liittyvässä vuoropuhelussa,
- varmistetaan, että tämän ensisijaisen tavoitteen eli kauppaan liittyvän tuen rahoittamista mukautetaan tarvittaessa maa- ja aluekohtaisia strategia-asiakirjoja tarkistettaessa.

b) EU:n tuen tehon lisääminen

- lujitetaan kaupan osa-aluetta EU:n kehitysavun ohjelmasuunnittelussa komission kaupan ja kehitysyhteistyön erityisryhmän avulla,
- kiinnitetään erityistä huomiota vähiten kehittyneisiin maihin ja muihin alhaisen tulotason maihin,
- tarkastellaan horisontaalisten kauppaan liittyvien tukialoitteiden soveltamisalaa, mukaan luettuina kahdenväliset, alueelliset ja monenväliset aloitteet,
- lisätään EU:n valmiuksia suunnitella ja toteuttaa neuvottelijoille ja hallintovirkamiehille suunnattuja koulutusohjelmia, perustetaan korkeamman koulutuksen laitosten verkkoja,
- annetaan teknistä tukea kestävän kehityksen vaikutusten arviointiin,
- lujitetaan pyrkimyksiä parantaa kehitysmaiden valmiuksia terveys- ja kasvinsuojelualoilla.

c) Kansainvälisen toimintakyvyn edistäminen

- varmistetaan poliittinen johdonmukaisuus tarjottaessa kauppaan liittyvää teknistä tukea; tämä perustuu komission kehityksestä vuonna 2000 antamassa tiedonannossa sovittuihin periaatteisiin,
- tarkastellaan olemassa olevia mekanismeja jäsenvaltioiden toiminnan yhteensovittamiseksi ja edistetään ”parhaita käytäntöjä”,
- harjoitetaan entistä tehokkaampaa yhteistyötä muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa,
- jatketaan vähiten kehittyneiden maiden yhtenäisen kehityksen tukemista ja osallistutaan aktiivisesti sen hallintoelinten toimintaan,

---

⁵ KOM(2002) 82 lopullinen, 13.2.2002.

- kannustetaan alueellisia kehityspankkeja kehittämään kaupan valmiuksia,
- tuetaan WTO:n teknisen avun sihteeristöä ja jatketaan osallistumista Dohan kehitysohjelman maailmanlaajuisen rahaston rahoittamiseen.

Lisäksi tiedonannossa ehdotetaan, että EU:n kauppaan liittyvää tukea tarkastellaan kokonaisuudessaan ennen vuoden 2005 loppua.

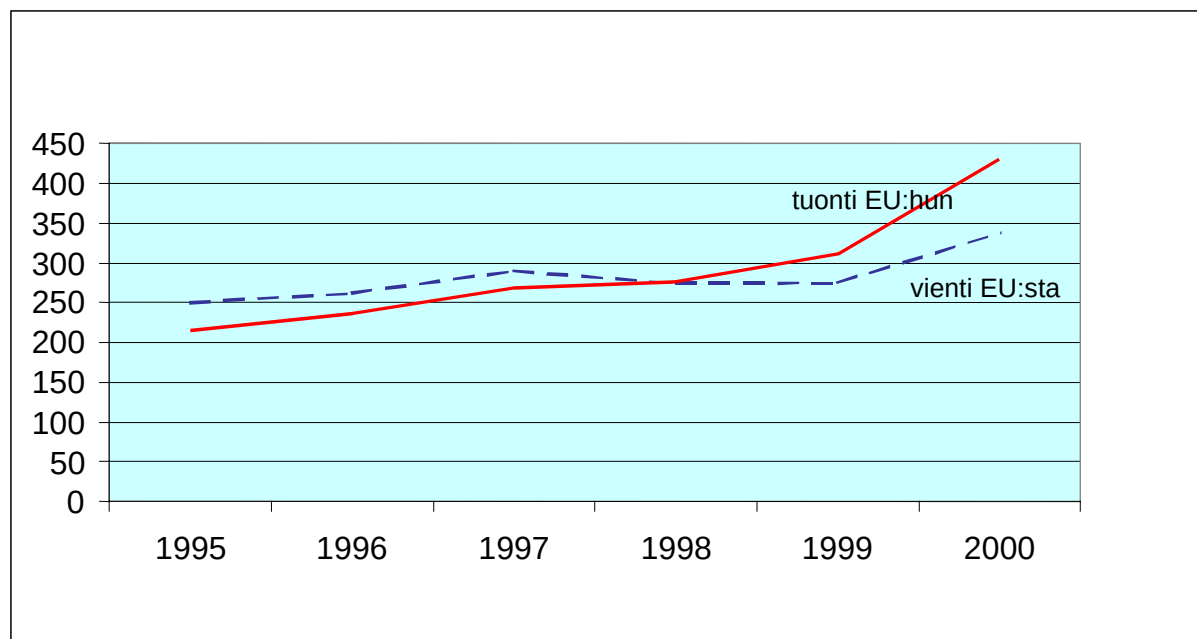
1. KAUPPA, KASVU JA KÖYHYYS

1.1. Kehitysmaiden paikka maailmankaupassa

Kansainväliset kauppavirrat ovat viimeisten kolmen vuosikymmenen aikana lisääntyneet voimakkaasti. Huomattava piirre mainitun ajanjakson maailmankaupan kehityksessä on ollut kehitysmaiden⁶ lisääntyvä osallistuminen, mikä on kasvattanut niiden alle neljänneksen osuuden vuoden 1970 tavaraviennistä lähes kolmannekseen vuonna 1999. Samanaikaisesti näiden kehityssuuntauksien kanssa niiden viennin koostumus on myös muuttunut lähinnä alkutuotteista enemmän teollisuustuotteisiin erityisesti 1980-luvun alun jälkeen. Teollisuustuotteiden osuus on nyt 70 prosenttia kehitysmaiden viennistä, kun se oli noin 20 prosenttia suuren osan 1970-luvua ja 1980-luvun alussa. Maataloustuotteiden osuus on pudonnut samana ajanjaksona noin 20 prosentista 10 prosenttiin⁷.

Kehitysmaiden ja EU:n välinen kauppa kuvastaa kehitysmaiden edennyttä yhdentymistä maailman kauppajärjestelmään. Useita vuosia kestäneen hitaan kasvun jälkeen kehitysmaiden vienti EU:hun on lisääntynyt vuodesta 1995 keskimäärin 15 prosenttia vuodessa ja niiden kauppataase EU:n kanssa muuttui positiiviseksi vuonna 1999 (kuvio 1). Kaikkien kehitysmaiden yhteenlaskettu osuus koko EU:n tuonnista on nyt 42 prosenttia ja vuonna 2000 sen määrä oli 432 miljardia euroa.

Kuvio 1: EU:n kauppa kehitysmaiden kanssa vuosina 1995–2000 (miljardia euroa)

Lähde: Euroopan komissio

⁶ Kehitysmaiden ryhmään kuuluvat kaikki valtiot ja alueet, jotka OECD/DAC on luokitellut virallisen kehitysavun vastaanottajiksi ja joita ovat vähiten kehittyneet maat, muut alhaisen tulotason maat, alemman ja ylemmän keskitulotason maat sekä Malta ja Slovenia.

⁷ Trade and Development Report, 2002, UNCTAD, Geneve, 2002.

1.2. Monet kehitysmaat ovat jääneet jälkeen

Kehitysmaiden vaikuttava menestys kokonaisuutena niiden lisätessä osuuttaan maailmankaupasta ja muuttuessa teollisuustuotteiden viejiksi viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana piilottaa näkyvistä kaksi tärkeää tosiseikkaa. Muutamia Itä-Aasian vasta teollistuneita talouksia lukuun ottamatta kehitysmaiden vienti on edelleen pääosin tuotteita, joiden arvonlisäys on rajallinen, joiden tuotanto perustuu lähinnä luonnonvarojen hyödyntämiseen sekä ammattitaidottoman työvoiman käyttöön ja joiden tarjoamat tuottavuuden kasvunäkymät ovat rajalliset. Vaikka tilastot osoittavat, että teknologiapainotteisten tavaroiden vienti kehitysmaista on kasvanut merkittävästi, kyseisten maiden hoidettavaksi jäävät usein kansainvälisten tuotantoketjujen vähäistä ammattitaitoa edellyttävät kokoamisvaiheet. Suurin osa teknologiasta ja ammattitaitoa vaativista työvaiheista sisältyy jo kehitysmaihiin tuotuihin osiin ja valtaosa arvonlisäyksestä kertyy niitä kehittyneempien talouksien tuotannossa⁸.

Toinen huomionarvoinen seikka on, että suuri osa maista ei osallistu yhdentymisprosessiin ja niiden osuus maailmankaupasta on itse asiassa supistumassa. Vähiten kehittyneiden 49 maan 1950-luvun 3 prosentin osuus kaikesta viennistä olikin pudonnut 1980-luvun alkupuolelle mennessä 0,5 prosenttiin. Viimeiset kaksi vuosikymmentä osuus on pysytellyt suurin piirtein samalla hyvin alhaisella tasolla⁹.

Kotimaiset ja kansainväliset tekijät yhdessä auttavat selittämään, miksi kyseiset maat ovat jääneet jälkeen. Kotimaisia syitä ovat politiikat, jotka eivät edistä kotimaisia tai ulkomaisia investointeja ja yksityisyrittäjyyttä, alhainen koulutustaso, korruptio, korkeat kuljetuskustannukset, infrastruktuurin ja palvelujen heikko taso, sekä joissakin tapauksissa sisäiset levottomuudet ja selkkaukset. Kansainvälisellä tasolla suurimpia syitä ovat riippuvaisuus pienestä määrästä perustuotteita, joiden kauppaehdot heikkenevät, voimakkaasti vaihtelevat maailmanmarkkinahinnat, ankara tuottajien välinen kilpailu ja rajallinen ostajien välinen kilpailu, kaikkialla maailmassa sovellettavat suhteellisen suuret kaupan esteet, jotka koskevat varsinkin maataloustuotteita ja työvaltaista tuotantoa sekä jatkuvat vaikeudet hyödyntää OECD-maiden tarjoamaa kaupan etuuskohdeltua. Myös lisääntynyt kilpailu ulkomaisista suorista investoinneista saattaa monet pienemmät taloudet hankalaan neuvotteluasemaan, kun ne pyrkivät houkuttelemaan riittävästi investointeja¹⁰.

1.3. Köyhyys, eriarvoisuus ja kauppa

Nykyisin on käytettävissä suuri määrä tutkimuksia ja empiiristä aineistoa vaikutuksista, joita lisääntynyt osallistuminen kansainväliseen kauppaan ja investointitoimintaan merkitsee. Niiden pohjalta voidaan tehdä kaksi keskeistä päätelmää. Maissa, jotka osallistuvat muita enemmän kansainväliseen kauppaan ja investointeihin, myös talouden kasvuvauhti on yleensä nopeampaa¹¹. Toiseksi, jos kaupalla halutaan olevan kestävä ja myönteinen köyhyyttä vähentävä vaikutus, sen on oltava osa laajempaa maan omaksumaa strategiaa, jossa

---

⁸ Trade and Development Report, 2002, UNCTAD, Geneve, 2002.

⁹ Duty and Quota-Free Market Access for LDCs: An Analysis of QUAD Initiatives, UNCTAD, Geneve, 2001.

¹⁰ YK:n kauppa- ja kehityskonferenssin (UNCTAD) mukaan kehitysmaiden osuus ulkomaisista suorista investoinneista laski vuonna 1999 jo toisena peräkkäisenä vuotena ja aleni 19 prosenttiin, kun huippuvuonna 1994 osuus oli ollut 41 prosenttia. Myös EU:n osuuden tehdyistä ulkomaisista suorista investoinneista arvioidaan pudonneen 37 prosenttia ja Yhdysvaltain osuuden 42 prosenttia vuonna 2001, eikä pikainen elpyminen vaikuta todennäköiseltä.

¹¹ Globalization, Growth and Poverty, Maailmanpankki, 2002, Washington, DC, ja Trade, Growth and Poverty, Dollar and Kraay, Mimeo, 2001.

henkilöresurssien kehittämällä on merkittävä osuus ja jossa otetaan huomioon haavoittuvien ryhmien kuten naisten elinolosuhteet.

Kaupan avoimuuden lisääminen yhdistetään yleensä nopeampaan talouskasvuun, vaikka syy- ja seuraussuhteiden suunnasta sekä "avoimuuden" mittaamisesta ei ole vielä päästy yksimielisyyteen. Suhteellisen varmasti voidaan kuitenkin todeta, että viime vuosina yksikään maa ei ole saavuttanut myönteistä kehitystä kääntämällä selkänsä kansainväliselle kaupalle ja pitkällä aikavälillä kertyville pääomavirroille¹².

Kaupan esteiden asteittainen poistaminen samalla, kun toteutetaan kotimaisia uudistuksia, millä pyritään luomaan vakaa makrotalouspolitiikka, toimivat instituutiot ja säännökset sekä investointi infrastruktuuriin ja henkilöresursseihin, johtaa yleensä "noidankehään", jossa talous avautuu, kilpailukyky paranee ja kasvu nopeutuu (mitä vauhdittavat yleensä enenevässä määrin sisäiset syyt, vaikka kehityksen voimanlähteenä olisikin alun perin ollut vienti).

Mailla, jotka ovat menestyksekkäästi yhdistäneet kasvavan ulkomaankaupan ja nopeutuvan kasvun sekä henkilöresurssien kehittämisen, on yleensä joitakin yhteisiä piirteitä. Niiden taloudet ovat asteittain avautuneet osana laajempaa kehitysstrategiaa, joka perustuu pääasiassa kahteen pilariin: yksityisen sektorin investointiympäristön parantaminen työpaikkojen luomiseksi ja köyhien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen erityisesti kehittämällä koulutusta. Tämä korostaa tosiasiaa, että institutionaalinen ja yleinen poliittinen ympäristö, joka mahdollistaa kaupan vapauttamisen, on määräävä tekijä siinä, miten kaupalliset uudistukset edistävät taloudellista menestystä¹³.

Kaupan ja eriarvoisuuden suhteista tehdyt tutkimukset osoittavat, että köyhät hyötyvät keskimäärin kaupan aikaansaamasta kasvusta suhteessa yhtä paljon kuin muukin väestö¹⁴. Kun kaupan esteiden tarkoituksena on monissa maissa myös pienen etuoikeutetun ryhmän etujen suojaaminen, kaupan vapauttaminen yleensä pienentää monopolien ansiomahdollisuuksia sekä suhteiden arvoa byrokraattista ja poliittista valtaa käyttäviin¹⁵. Valtaosassa tutkimuksia on päädytty siihen tulokseen, että kauppa ei vaikuta laajasti yhteiskunnalliseen ja taloudelliseen eriarvoisuuteen. Se riippuu pääasiassa kotimaisista politiikoista, joihin kaupalla on vain vähäinen vaikutus¹⁶.

Kaupan avoimuus johtaa kuitenkin väistämättä talouden rakenneuudistukseen, josta on kielteisiä seurauksia joillekin väestöosille, varsinkin jos rakenneuudistus suosii ammattitaitoa edellyttävän tekniikan käyttöönottoa vastauksena lisääntyneeseen ulkomaiseen kilpailuun. Kaupan uudistusprosessilla, erityisesti uudistusten ajoituksella ja nopeudella sekä

---

¹² Trade Policy Reform as Institutional Reform, Dani Rodrik julkaisussa Development, Trade and the WTO—a Handbook, Maailmanpankki, Washington, DC, 2002.

¹³ Dani Rodrick ja muut toteavat jopa, että se institutionaalinen toimintakehys, jossa kauppapolitiikkaa toteutetaan, on talouden menestyksen kannalta *tärkeämpi* kuin varsinaisten kaupan esteiden suuruus. Katso esim. Institutions for High Quality Growth—What They Are and How to Acquire Them, Dani Rodrik, Studies in Comparative International Development, 2000.

¹⁴ Dollar ja Kraay, 2001.

¹⁵ Trade, Growth and Poverty – a Selective Survey, A. Krueger ja Berg, 2002. Muita aiheeseen liittyviä tutkimuksia ovat: Trade and Poverty – Is There a Connection? A. Winters; Trade, Growth and Disparity Among Nations, D. Ben-David julkaisussa Special Studies, WTO, 1999; ja Trade Liberalization and Poverty: a Handbook, CEPR.

¹⁶ Katso esimerkiksi konferenssiasiakirjat tapahtumasta Conference on Globalisation, Growth and (In)equality, 15.–17.3.2001, Warwick, Yhdistynyt kuningaskunta, osoitteessa <http://www.warwick.ac.uk/fac/soc/CSGR/Conf-papers.html>.

mahdollisilla oheistoimenpiteillä on siksi kyettävä vaikuttamaan kaupan avaamisen potentiaaliin kielteisiin vaikutuksiin. Erityisesti jotta kaupalla olisi positiivinen vaikutus kestäväan kehitykseen, on tärkeää varmistaa, että kasvava kauppa ja talouskasvu eivät johda luonnonvarojen liikakäyttöön. Muutoin keskipitkän ja pitkän aikavälin kustannukset, mukaan luettuina taloudelliset kustannukset, todennäköisesti syövät lyhyen aikavälin taloudellisen hyödyn ympäristö- ja terveysseurausten vuoksi.

Edellä esitetty lyhyt analyysi viittaa siihen, että jos kaupan avulla halutaan edistää köyhyyden ja eriarvoisuuden torjuntaa sekä maksimoida maailmantalouden yhdentymisen potentiaaliset edut, kaupan uudistusten on oltava osa laaja-alaisempaa kestäväan kehityksen strategiaa. Siihen on sisällytettävä muun muassa terveiden makrotalouspolitiikkojen yhdistelmä, koulutus- ja terveyspalvelujen parempi saatavuus, riittävät sosiaaliset turvaverkot, perustyönormien kunnioittaminen, infrastruktuurin ja markkinoillepääsyn parantaminen erityisesti maaseudun asukkaille sekä sääntelykehityksen tehokas täytäntöönpano niin, että se takaa markkinoiden asianmukaisen toiminnan ja estää määräävään markkina-asemaan johtavan liiketoiminnan sekä korruption, ja asianmukainen ympäristölainsäädäntö.

Kyseiset laajennetut kotimaiset strategiat, joiden tavoitteena on mahdollistaa globaalistumisen hyödyt ja varmistaa niiden oikeudenmukainen jakautuminen, edellyttävät uudistuksiin, valmiuksien lisäämiseen ja infrastruktuurin kehittämiseen suunnattua ulkoista rahoitustukea. Tässä suhteessa avainasemassa ovat Bretton Woods –toimielimet, joiden tukivaikutus on poikkeuksellisen suuri. Siksi EU:n on tärkeää varmistaa toimintonsa ja näiden toimielinten toiminnan tehokas yhteensovittaminen. Lisäksi on varmistettava, että niiden lainanantoperiaatteissa otetaan huomioon EU:n ja edunsaajamaiden välisissä maakohtaisissa strategia-asiakirjoissa hyväksytyt ensisijaiset tavoitteet vahvistamalla komission ja jäsenvaltioiden toimintojen yhteensovittamista.

1.4. Todellisen markkinoillepääsyn tarve

Monenvälisten kauppaneuvottelujen Uruguayn kierroksen jälkeen kaupan esteet ovat vähentyneet merkittävästi sekä teollisuusmaissa että kehitysmaissa. Uruguayn kierros laajensi myös monenvälisiä sääntöjä niiden soveltamisalaan aiemmin kuulumattomille alueille kuten teollis- ja tekijänoikeuksia koskeviin standardeihin, maatalouden tukea koskeviin entistä tiukempiin sääntöihin, vapaaehtoisten vientirajoitusten poistamiseen sekä tekstiilien ja vaatteiden kaupan asteittaiseen vapauttamiseen. Markkinoillepääsyyn vaikuttavat tullit ovat keskimäärin alentuneet merkittävästi kaikkialla maailmassa.

Kehitysmaiden vientiä rajoittavat kuitenkin edelleen merkittävät esteet, joita on voimassa sekä teollisuusmaissa että toisissa kehitysmaissa. Koska suurin osa maailman köyhistä työskentelee lähinnä maatalouden ja työvaltaisten teollisuudenalojen palveluksessa¹⁷, kansainvälisen kaupan edelleen vapauttamisella kyseisillä aloilla on yhä köyhyyden vähentämiselle ensisijainen merkitys. Korkean tulotason maissa maataloustuotteisiin sovellettavat tullit ovat kuitenkin lähes kaksinkertaiset verrattuna teollisuustuotteiden tulleihin¹⁸. Huolimatta 1980-luvulla saavutetusta merkittävästä edistyksestä kehitysmaiden tuontimaksut ovat yhä lähes kaksinkertaiset verrattuna teollistuneiden maiden tuontimaksuihin. Koska yhä suurempi osa maailmankaupasta käydään kehitysmaiden välillä,

---

¹⁷ Maaseudun köyhyys kattaa noin 63 prosenttia koko maailman köyhyydestä ja Saharan eteläpuolisessa Afrikassa sen osuus on 65–90 prosenttia.

¹⁸ Global Economic Prospects 2002, Maailmanpankki, Washington, DC, 2002.

merkittäviä potentiaalisia hyvinvointietuja voidaan saavuttaa myös supistamalla asteittain kaupan esteitä kyseisissä maissa, mikä lisää niiden kilpailuetua.

Huipputullit ja tullien nousu merkitsevät kehitysmailla erityistä huolenaihetta, vaikka niiden markkinoillepääsyyn sovelletaan etuuskohtelua. Uruguayn kierroksen jälkeen tapahtuneesta edistyksestä huolimatta maataloudelle maksettava rahallinen tuki on edelleen teollisuusmaissa merkittävää, vääristää usein kauppaa ja voi saattaa kehitysmaat epäedulliseen asemaan¹⁹. Myös muut kuin tulleeihin perustuvat kaupan esteet kuten terveyttä ja kasvinsuojelua koskevat standardit ovat entistä monimutkaisempia ja ovat toisinaan rajoittaneet köyhien maiden vientimahdollisuuksia²⁰. Kehitysmailla on toistuvasti ongelmia saavuttaa terveys- ja kasvinterveysstandardit, joita sovelletaan tuotaessa maatalous- ja elintarviketuotteita EU:hun. EU:ssa kiellettyjen tai valvonnan alaisten jäämien ja taudinaiheuttajien valvonta on esimerkki alasta, jolla esiintyy erityisiä vaikeuksia. Niistä johtuvat ongelmat saattavat aiheuttaa kaupan jännitteitä ja myös vähentää kehittyvän maailman vienti- ja kehitysmahdollisuuksia. Investoinnit ovat tarpeen kyseisissä maissa, jotta niiden lainsäädännöllinen, tieteellinen ja tekninen infrastruktuuri saataisiin vastaamaan EU:n vaatimuksia. Tästä syystä ratkaisujen etsiminen terveys- ja kasvinsuojeluongelmiin edellyttää erityistä huomiota kauppaan ja kehitykseen liittyvän EU:n tuen osalta.

Turvautuminen erityisesti polkumyynnin vastaisiin toimenpiteisiin on myös lisääntynyt sekä teollisuusmaissa että kehitysmaissa²¹. Brysselissä vuonna 2001 pidetyssä vähiten kehittyneitä maita koskevassa kolmannessa konferenssissa EU sitoutui olemaan aloittamatta vähiten kehittyneisiin maihin kohdistuvia polkumyynnin vastaisia toimenpiteitä.

Vuodesta 1971 käytössä ollut EU:n yleinen tullietuusjärjestelmä (GSP-järjestelmä) kuuluu EU:n tärkeisiin välineisiin, joilla se edistää tuontia kehitysmaista. Määrälliset rajoitukset kumottiin vuonna 1995 ja koko GSP-järjestelmää on uudistettu ja tehostettu joulukuussa 2001²². Muissa EU:n aloitteissa, joilla tuetaan kehitysmaita, hyödynnetään kauppamahdollisuuksia; tällainen on esimerkiksi kestävän kaupan ja innovaation keskus (*Sustainable Trade and Innovation Centre*). GSP-järjestelmän tarjoamia etuuksia, joihin vähiten kehittyneiden maiden hyväksi toteutettu "kaikki paitsi aseet" –aloite (*Everything But Arms – EBA*) myös kuuluu, ei ole kuitenkaan aina täysin hyödynnetty. GSP/EBA-järjestelmän tehokkaampi ja kattavampi käyttö voisikin edistää merkittävästi kehitysmaiden todellista markkinoillepääsyä.

1.5. Poliittiset, rakenteelliset ja institutionaaliset rajoitukset

Markkinoillepääsyn parantaminen ja muut kauppaa koskevat avustustoimet eivät yksin riitä laajentamaan kauppaa ja nopeuttamaan kasvua sekä vähentämään köyhyyttä kehitysmaissa, varsinkaan köyhimmissä niistä. Markkinoillepääsyn tehostamiseen on olemassa selvä tarve niin, että viejiä autetaan täyttämään voimassa olevat säännökset ja käyttämään hyväkseen markkinoillepääsyä helpottavat etuudet. Toimituspuolta koskevat rajoitukset toimivat usein

---

¹⁹ Maataloustukien (OECD:n määritelmän mukaan) kokonaismääräksi vuonna 2000 arvioidaan 327 miljardia Yhdysvaltain dollaria (Global Economic Prospects 2002, Maailmanpankki, 2002).

²⁰ Otsuki, T et al (2001): Saving two in a billion: a case study to quantify the trade effect of European food safety standards on African exports, Maailmanpankki.

²¹ Vaikka polkumyyntiä koskevat tutkimukset eivät aina johda varsinaisiin polkumyynnin vastaisiin toimenpiteisiin, jo tutkimusten aloittaminen lisää epävarmuutta ja saa tuojat etsimään vaihtoehtoisia toimittajia. Yhteisö ei sovelle polkumyynnin vastaisia toimenpiteitä maatalouteen eikä yhteisö ole soveltanut yleistä turvalauseketta maataloustuotteisiin.

²² Neuvoston asetus (EY) N:o 2501/2001, annettu 10 päivänä joulukuuta 2001.

kaupan laajenemisen esteinä. Merkittäviin tekijöihin, jotka rajoittavat toimittajien toimintamahdollisuuksia, kuuluvat: puutteelliset makrotalous- ja veropolitiikat, sääntelykehysten heikkous ja lainsäädännön heikko täytäntöönpano; riippuvaisuus kapea-alaisista vähäisen arvonlisäyksen omaavasta viennistä; korkeat kuljetuskustannukset, epäluotettavat peruspalvelut, heikot televiestintäyhteydet ja rahoituspalvelujen tehottomuus.

Näiden puutteiden korjaaminen edellyttää institutionaalisten valmiuksien vahvistamista, mukaan luettuna sosiaalisen vuoropuhelun edistäminen, sekä lainsäädännön uudistamista ja merkittäviä investointeja. Esimerkkeihin investoinneista kuuluvat laboratoriot terveys- ja kasvinsuojelustandardien noudattamiseksi, tarkastustilat, standardointi- ja rekisteröintivirastot ja varastotilat sekä tieteellisten ja teknisten valmiuksien parantaminen asianmukaisilla tutkimusohjelmilla sekä sääntelykehysten ja -politiikkojen laatimisen tukeminen tieto- ja viestintätekniikan käyttämiseksi tehokkaasti. Myös yrityksille tarkoitettuja tukipalveluja maksujen, vakuutusten ja kuljetusten alalla on parannettava. Kaikki tämä vaatii paljon voimavaroja ja suunnittelua. Siksi kehitysmaiden kaupan valmiuksien uudistamiseen ja lisäämiseen tähtäävät toimenpiteet edellyttävät teollisuusmaiden antamaa, markkinoillepääsyn helpottamista täydentävää ulkopuolista lisäapua. Kestävän kehityksen huippukokouksessa tehtyjen sitoumustensa mukaisesti EU:n on annettava apuaan parantamalla haavoittuvien maiden valmiuksia hyödyntää kaupankäyntimahdollisuuksia erityisesti aloilla, joilla niillä on suhteellinen etu ja jossa on mahdollista saavuttaa nk. ”kaikki voittaa” (”win-win”) -mahdollisuuksia, kuten ympäristöystävälliset tuotteet ja luomutuotteet. Raaka-aineista riippuvuuden ongelmaan liittyen EU ja muut osanottajamaat sitoutuivat kestävän kehityksen huippukokouksessa lisäämään kyseisten maiden valmiuksia monipuolistaa tuotantoaan. Keinoja ovat muun muassa rahoituksellisen ja teknisen avun antaminen sekä kansainväliset toimet raaka-aineiden hintojen vakauttamiseksi ja kauppaehtojen heikkenemisen pysäyttämiseksi. Komissio arvioi, miten hyvin nämä tavoitteet saavutetaan.

1.6. Alueellinen yhdentyminen on arvokas strategia

Alueelliset kauppasopimukset kehitysmaiden välillä tai kehitysmaiden ja teollisuusmaiden välillä voivat edistää kehitysmaiden osallistumista globaaliin talouteen ja vahvistaa monenvälistä kauppajärjestelmää, jos kyseiset sopimukset ovat ulospäin suuntautuvia ja alentavat ulkoisia kaupan esteitä. *Etelä–etelä-yhdentyminen* voi parantaa tehokkuutta, lisätä samanarvoisten kehityskumppaneiden välistä kilpailua, tuoda mukanaan mittakaavaetuja, helpottaa ulkomaisten suorien investointien houkuttelemista ja lisätä neuvotteluvoimaa. Alueellinen yhdentyminen voi myös merkittävästi edistää rauhan ja turvallisuuden vakauttamista. Alueellisen yhdentymisen merkitys kestävän kehityksen tukijana vahvistettiin kestävän kehityksen huippukokouksessa.

Alueellisen yhdentymisen voimaa lisää yhteistyön laajeneminen rajalla toteutettavien toimenpiteiden ulkopuolelle niin, että se johtaa syvempään yhdentymiseen. Laajempaan yhteistyöhön kuuluvia toimenpiteitä ovat kansallisten politiikkojen kuten investointeja ja kilpailua koskevien toimintaperiaatteiden lähentäminen, säännösten lähentäminen ja/tai yhdenmukaistettujen tai yhteisten standardien käyttöönotto, myös ympäristöstandardit tarvittaessa mukaan lukien, alueellisten rahoituspalvelujen kehittäminen ja infrastruktuurin koordinoitu kehittäminen esimerkiksi alueellisten televiestintä-, energia- ja liikenneverkkojen alalla. Alueellinen ulottuvuus voi merkitä kannustinta ottaa käyttöön terveitä politiikkoja ja instituutioita esimerkiksi makrotalouden vakauttamiseksi, sosiaalisen suojelun takaamiseksi ja konfliktien ratkaisemiseksi, mikä voisi olla muulla tavoin vaikeaa kansallisella tasolla. Mahdollisuus perustaa instituutioita ja lisätä valmiuksia alueellisella tasolla merkitsee myös tilaisuutta säästää voimavaroja. Tämä mahdollisuus koskee monia kauppaan liittyviä toiminta-

alueita kuten standardeja, teollis- ja tekijänoikeuksien suojaamista ja monenlaisia kauppaa helpottavia toimenpiteitä tullimenettelyt mukaan lukien.

EU on pitkään puhunut etelä–etelä-yhdentymisen puolesta ja tukenut sitä monenvälisen kauppajärjestelmän myötä tapahtuvan kehitysmaiden laajemman yhdentymisen rinnalla, osana kehittämisstrategiaa, jolla korjataan pienien talouksien koosta johtuvia rajoituksia ja haavoittuvuutta. On kuitenkin syytä muistaa, että yhdentymisen myönteiset vaikutukset on mahdollista saavuttaa vain, jos yleinen poliittinen kehys sekä hallinto- ja turvallisuusympäristö edistävät kyseistä yhdentymistä (kuten tapahtuu yleisen kaupallisen uudistuksen myötä). Niinpä kyseisiin alueisiin liittyvät rajoitukset ovat aiheuttaneet sen, että monet aikaisemmat aloitteet eivät ole vielä täyttäneet niille asetettuja odotuksia.

EU:n kehitysmaiden kanssa tekemien alueellisten kauppasopimusten määrä on lisääntynyt. Sopimukset on tehty Etelä-Afrikan, Meksikon, Chilen ja useiden Välimeren alueen maiden kanssa. Kehitysmaiden talouksien liittämistä suuren teollistuneen maan tai kauppajärjestön yhteyteen on paljon etuja. Tällaisen *pohjoinen–etelä-yhdentymisen* vahvuuksia ovat: uudistusten vahvistaminen, vakaa pääsy suurille markkinoille, hallintokäytäntöjen koheneminen sekä ulkomaisten suorien investointien ja teknologian siirron helpottuminen. Monenvälisen kaupan vapauttaminen ja sääntöjen laatiminen WTO-järjestelmän puitteissa kuuluu edelleen EU:n kauppapolitiikan ensisijaisiin tavoitteisiin. Sitä on kuitenkin mahdollista vauhdittaa kahdenvälisillä ja alueellisilla sopimuksilla, jotka helpottavat kaupan aloittamista ja edistävät kehitystavoitteita. Tällaisen myönteisen ilmapiirin syntymiselle välttämättömiä edellytyksiä ovat: monenvälisen sääntöjen täydellinen noudattaminen, niiden suunnittelussa ja täytäntöönpanossa noudatettava riittävä joustavuus, joka vastaa osapuolten kehitystasoa, säännösten riittävä yhdenmukaisuus, ottaen asianmukaisesti huomioon maiden oikeutetut tavoitteet ja erityistilanteet, monenvälisiä perussääntöjä pitemmälle yltävä sääntöjen laadinta sekä useimmissa tapauksissa EU:n kumppaneiden itsensä välillä tapahtuva tehokas alueellinen yhdentyminen.

Pohjoinen–etelä- ja etelä–etelä-yhdentyminen voivat vahvistaa toistensa vaikutusta. Helpompi pääsy kehittyneille markkinoille voi merkitä kehitysmailla kannustinta voittaa niiden omien markkinoiden keskinäiseen avaamiseen liittyvät vaikeudet. Samalla se tekee niistä houkuttelevampia investointivirtojen kohteita, mikä voi vahvistaa niiden omaa kilpailukykyä. Samasta syystä kehittyvien talouksien tehokas yhdentyminen tekee niistä teollisuusmaiden silmissä uskottavampia kumppaneita.

Meneillään olevissa alueellisia kauppasopimuksia koskevissa aloitteissa (Välimeren maiden, Mercosur-maiden, sekä Persianlahden yhteistyöneuvoston kanssa ja Cotonoun sopimuksen mukaisten tulevien taloudellisten kumppanuussopimusten yhteydessä) EU edistää niin kutsuttua etelä–etelä–pohjoinen-lähestymistapaa, jonka tavoitteena on yhdistää pohjoinen–etelä-yhdentymisen vahvat puolet ja etelä–etelä-yhdentymisen myönteiset piirteet. Tämä lähestymistapa lievittää myös säteittäisefektiä, joka syntyy suuren kaupallisen keskittymän tehdessä erilliset sopimukset useiden muiden maiden kanssa. On kuitenkin muistettava, että tämän lähestymistavan menestyminen edellyttää paljon kunnianhimoa erityisesti niin, että sen soveltaminen ulotetaan perinteistä tavaroiden vapaakauppaa pitemmälle.

2. MONENVÄLINEN KAUPPAJÄRJESTELMÄ

2.1. Sääntöihin perustuvan monenvälisen kauppajärjestelmän edut

Sääntöihin perustuvan monenvälisen kauppajärjestelmän olemassaolo on ratkaisevan tärkeä tekijä, joka edistää kehitysmaiden kykyä osallistua kansainväliseen kauppaan. WTO:ssa kaupan vapautuminen voidaan mukauttaa sen jäsenten tarpeisiin ja mahdollisuuksiin neuvotteluihin, joiden tavoitteena on varmistaa oikeuksien ja velvollisuuksien yleinen tasapaino. Avoimuuden ja syrjimättömyyden periaatteen varmistavat sitovat säännöt tukevat tätä tasapainoa. Sääntöihin perustuva WTO-järjestelmä tuo "oikeusvaltioperiaatteen" sinne, missä aikaisemmin on noudatettu "viidakon lakia". Hyvästä syystä voidaan väittää, että avoimuuden ja syrjimättömyyden periaatteet hyödyttävät erityisesti pieniä kansakuntia ja kehitysmaita, jotka ovat historiassaan joutuneet kärsimään suurten kauppakumppaneidensa toteuttamista yksipuolisista toiminnoista. Kyseiset sitovat säännöt tarjoavat suojan koti- ja ulkomaisten eturyhmittymien tai monopolististen voitontavoittelijoiden aiheuttamia paineita vastaan ja antavat kansainvälistä uskottavuutta, joka auttaa vahvistamaan hyödyllisiä kotimaisia uudistuksia.

WTO-jäsenyyden tärkeimmät hyödyt kehitysmailla ovat, että monenväliset säännöt tukevat ja vahvistavat hyvää kotimaista hallintoa, kehittävät lainsäädännöllistä ja institutionaalista ympäristöä, joka parantaa jäsenvaltioiden kykyä käydä kauppaa ja houkutella investointeja, parantaa ja turvaa pääsyä suurille vientimarkkinoille ja antaa mahdollisuuden turvautua kiistojen sovittelumekanismiin. WTO:n jäsenyys tarjoaa myös perustan uskottaville kansallisille kauppapolitiikoille ja kannustaa parantamaan lainsäädännöllistä ja institutionaalista ympäristöä niin, että se houkuttelee yksityisiä investointeja.

Paneutumatta yksityiskohtiin tai yrittämättä käsitellä aihetta kaikenkattavasti WTO:n sitoumusten täytäntöönpanon etuja voidaan havainnollistaa muutamilla esimerkeillä:

- terveys- ja kasvinsuojelutoimia ja teknisiä kaupan esteitä koskevien sopimusten noudattaminen edistää kehitysmaiden tehokasta pääsyä sellaisten maiden markkinoille, joissa noudatetaan ihmisten terveyteen, turvallisuuteen, ympäristöön ja muihin sellaisiin liittyviä pitkälle kehitettyjä standardeja, ja auttaa niitä parantamaan omia standardejaan;
- tullausarvon määrittelyä koskevan sopimuksen, tuontilisensioinnin, lähettämistä edeltävien tarkastusten ja alkuperäsäännösten täytäntöönpanon kehittäminen tehostaa tullimaksujen perimistä, helpottaa kauppaa, lisää avoimuutta ja pienentää korruption riskiä;
- teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista tehdyn sopimuksen (TRIPS-sopimus) noudattaminen, joka tuottaa monille kehitysmailla teknisiä vaikeuksia monimutkaisuutensa vuoksi, houkuttelee kuitenkin pitkällä aikavälillä ulkomaisia investointeja ja varmistaa teknologian siirron kotimaisen teollisuuden ja tekniikan kehittämiseksi;
- palvelukaupan yleissopimus (GATS) tarjoaa tärkeitä mahdollisuuksia houkutella vakaita pitkäaikaisia investointeja ja parantaa niihin liittyvää infrastruktuuria (liikenne, televiestintä, rahoituspalvelut, matkailu) sekä edistää koko talouden kasvua ja kilpailukykyä pitkällä aikavälillä. GATS-mekanismien yleinen joustavuus ("alhaalta ylös"-lähestymistapa kaupan vapauttamiseen) on suunniteltu erityisesti kehitysmaiden tarpeisiin ja ne ovat käyttäneet runsaasti tätä joustavuutta (avaamalla harvempia aloja ja vapauttamalla vähemmän liiketapahtumatyyppejä kuin teollisuusmaat). Nykyinen neuvottelukierros tarjoaa vähiten kehittyneille maille tilaisuuden tehdä sitoumuksia

useammalla alalla, erityisesti aloilla, jotka liittyvät infrastruktuurin kehittämiseen; tämä tapahtuu noudattaen GATSin perusajatuksena olevaa asteittaista vapauttamista.

2.2. WTO-sopimusten täytäntöönpanoon liittyvät vaikeudet

WTO-sopimuksen soveltamisalan laajentaminen Uruguayn kierroksen tuloksena lisäsi sääntöihin perustuvan WTO-järjestelmän monimutkaisuutta. Se edellyttää myös jäsenmailta niiden institutionaalisen ja lainsäädännöllisen kehityksen mukauttamista. Vaikka tämä kehys on usein sama kuin se, joka on välttämätön kansallisen talouden tehokkaan ja oikeudenmukaisen hallinnon takaamiseksi, sen parantaminen (tai joissakin tapauksissa luominen tyhjästä) rasittaa edelleen useimpien kehitysmaiden voimavarat äärimmilleen.

Täytäntöönpano

Kehityksmailla on ollut odotettuja vaikeuksia WTO-sopimusten täytäntöönpanossa ja soveltamisessa. Vaikka suurin osa on onnistunut tässä tehtävässä, toiset – varsinkin monet vähiten kehittyneistä maista ja Saharan eteläpuolisen Afrikan maihin kuuluvat WTO:n jäsenet – ovat joutuneet vaikeuksiin tietyillä aloilla samalla, kun ne eivät ole kyenneet täysin hyödyntämään sääntöihin perustuvaa monenvälistä kauppajärjestelmää. Monien kehitysmaiden ongelmat käyttää hyväkseen uusia kaupankäyntimahdollisuuksia johtuvat kotimaisten politiikkojen epäonnistumisista, kilpailukyvyn puutteesta tai heikosta infrastruktuurista ja muista heikkouksista. Jotkut kehitysmaat ovat myös todenneet, että niiden keskeisten ventialojen vapauttaminen on jäänyt vajaaksi tai että vapauttaminen on tapahtunut liian hitaasti.

WTO:n säännöt merkitsevät sekä kehitys- että teollisuusmaille merkittäviä sitoumuksia kauppapolitiikkojensa ja –käytäntöjensä uudistamiseksi (esimerkiksi kaupallisten toimenpiteiden avoimuuden lisääminen, tukia koskevien sääntöjen käyttöönotto, tuontilisensiointimenettelyjen parantaminen, tullausarvon määrittelymenettelyjen ja kaupan puolustusvälineiden uudistaminen). Ne ovat myös tehneet sitoumuksia, joilla on todellinen tai potentiaalinen vaikutus kotimaiseen sääntely- ja liiketoimintaympäristöön (kuten teknisten standardien, terveys- ja kasvinsuojelustandardien ja teollis- ja tekijänoikeuksia koskevien lakien käyttöönotto). Näihin aloihin sovellettaviin WTO-sopimukseen sisältyy usein sitoumuksia kehitysmaiden auttamiseksi niiden sääntelyvalmiuksien sekä hallinnollisten ja institutionaalisten valmiuksien parantamiseksi.

Jäseneksi liittyminen

Noin 27 maata, joista noin puolet ovat kehitysmaita (esimerkiksi Kambodža, Vietnam, Samoa, Tonga, Sudan, Kap Verde, Seychellit ja Jemen) ovat liittymässä WTO:hon, mikä on vaativa ja hidas prosessi. Jäsenyyttä hakenneet maat joutuvat muuttamaan ulkomaankauppajärjestelmäänsä koskevaa lainsäädäntö- ja sääntelykehystä ja lisäksi niiden on tehtävä kaupasta keskeinen osa kansallista talous- ja kehityspolitiikkaansa. Kyseisten maiden on myös usein parannettava institutionaalista, oikeudellista ja hallinnollista infrastruktuuriaan.

Kestävän kehityksen huippukokouksessa maailman maiden johtajat sitoutuivat tukemaan tätä jäsenyyssprosessia. EU tarjoaa jo apuaan jäsenehdokasmaille, joista monet kuuluvat vähiten kehittyneisiin maihin. EU tukee myös hyvin voimakkaasti WTO:ssa tehtävää työtä, jolla pyritään löytämään tapoja helpottaa ja yksinkertaistaa vähiten kehittyneiden maiden liittymistä WTO:n jäseneksi Brysselissä toukokuussa 2001 pidetyssä vähiten kehittyneitä

maita koskevassa kolmannessa YK:n konferenssissa (LDC III) tehtyjen sitoumusten mukaisesti.

2.3. Kehityksen liittäminen kauppaan: Dohan kehitysohjelma

Jo tullitariffeja ja kauppaa koskevassa yleissopimuksessa (GATT-sopimus) tunnustettiin selvästi, että kauppaa koskevat säännöt on selvästi mukautettava kehitysmaiden erityistilanteeseen. Siksi GATT-sopimukseen liitettiin IV osa. WTO:n perustamisesta tehdyssä Marrakeshin sopimuksessa tämä periaate ja sitoutuminen erityis- ja erilliskohteluun sisällytettiin myös WTO:n sääntöihin. Dohan kehitysohjelma on kuitenkin toistaiseksi kunnianhimoisin yritys liittää kehitysyhteistyö osaksi monenvälisen kauppajärjestelmän ydintä. Sen tavoitteena on luopua WTO:n piirissä järjestelmästä, jossa kaupan säännöt edustavat neuvotteluprosessin parasta antia ja kehitysmailla tyydytään vain myöntämään lisäaikaa mukautua soveltamalla väliaikaisia poikkeuksia ja vapautuksia. Sen sijaan Dohassa annetulla ministereiden julistuksella vahvistettu uusi lähestymistapa ohjaa neuvottelijoita nyt laatimaan kehitystä edistäviä sääntöjä ja luomaan mekanismeja, joiden avulla kehitysmailla on mahdollisuus panna kyseiset säännöt täytäntöön ja hyötyä niistä sekä kaupan edelleen vapautumisesta. TRIPS-sopimusta ja kansanterveyttä koskeva Dohan julistus, jonka Dohan ministerikokous hyväksyi useiden kehitysmaiden aloitteesta, on jo itsessään osoitus tästä lähestymistavasta samoin kuin WTO:n jäsenmaiden kasvaneesta halusta ohjata kehitystä tähän suuntaan ja WTO:n neuvotteluprosessin tehokkuudesta pyrittäessä tällaisiin tavoitteisiin.

Tässä yhteydessä komissio edistää WTO:ssa lähestymistapaa, jonka mukaisesti kehitysmaat kohdellaan mahdollisimman joustavasti niin, että neuvottelujen tuloksessa ja Dohan kehitysohjelman mukaisessa työohjelmassa otetaan huomioon niiden omaa kehitystä haittaavat rajoitukset. Vain yhtenä esimerkkinä voidaan mainita komission jokin aika sitten antamassa kaupan helpottamista WTO:ssa koskevassa lausunnossa (*Improvements to GATT Article VIII on Fees and Formalities Connected with Importation and exportation*) tekemä ehdotus, jonka mukaan kutakin lisäaikaa pyytävää jäsentä varten vahvistettaisiin yksilölliset siirtymäajat. Niihin liitettäisiin erityinen tukiohjelma, joka laadittaisiin ja josta sovittaisiin yhdessä asianomaisen maan kanssa. Tämä vaihtoehto helpottaisi kehitysmaiden aktiivista osallistumista neuvotteluihin, tehtyjen sopimusten myöhempää täytäntöönpanoa ja saavutettujen hyötyjen toteutumista käytännössä. Järjestelmä tukisi samalla myös avunantajien myöntämän kauppaa edistävän rahoituksen yhteensovittua ja tarkoin kohdistettua käyttöä.

Yleisemmin Dohan ministerien julistuksen 2 kohdassa vahvistetaan WTO:n jäsenten yleinen sitoutuminen jatkamaan myönteisiä ponnistuksia, joiden tavoitteena on varmistaa, että kehitysmaat ja erityisesti vähiten kehittyneet niistä saavat maailmankaupan kasvusta osuuden, joka vastaa niiden taloudellisia kehitystarpeita. Lisäksi julistuksessa vahvistetaan, että tässä yhteydessä markkinoillepääsyn helpottamisella, sääntöjen tasapainottamisella ja hyvin kohdistetuilla sekä jatkuvilla teknisen avun ohjelmilla ja valmiuksien lisäämisohjelmilla on tärkeä tehtävä.

Markkinoillepääsyn helpottaminen

Maatalous on alue, jolla on kehitysmailla erityisen suuri merkitys. Sen alalla jäsenet ovat julistaneet, että tähän saakka tehdyn työn pohjalla ja neuvottelujen tulosta ennakoimatta ne sitoutuvat käymään kattavia neuvotteluja, joiden tavoitteina ovat: markkinoillepääsyn merkittävä helpottaminen, kaikenlaisten vientitukien supistaminen, kunnes ne poistuvat kokonaan, ja kauppaa vääristävien kotimaisten tukien merkittävä supistaminen. Muiden kuin

maataloustuotteiden markkinoillepääsyyn liittyen työvaltaisia teollisuustuotteita tuottavia kehitysmaita kiinnostaa erityisesti Dohan julistuksen kohta, jossa sitoudutaan neuvotteluihin, joiden tavoitteena on erikseen sovittavia menettelyjä noudattaen supistaa ja tarvittaessa poistaa tullit, mukaan lukien huipputullien, korkeiden tullien ja nousevien tullien alentaminen tai poistaminen sekä tullien ulkopuolisten esteiden pienentäminen tai poistaminen koskien erityisesti tuotteita, joiden viennistä kehitysmaat ovat kiinnostuneita".

Vaikka teollisuusmaiden markkinoillepääsyn helpottaminen onkin lopullisen toimenpidekokonaisuuden tärkeä osa, se ei yksin riitä. Kehitysmaat voivat saavuttaa huomattavia hyvinvointietuja vähentämällä keskinäisiä kaupan esteitään ja elvyttämällä alueellista kauppaa. Jos markkinoillepääsyä koskeva kysymys kohdistetaan yksinomaan pohjoinen–etelä-suuntaiseksi, siinä jätetään huomiotta eri kehitysvaiheissa olevien kehitysmaiden välinen tosiasiallinen kilpailutilanne. Siksi tyydyttävien tulosten saavuttaminen Dohan kehitysohjelman mukaisissa markkinoillepääsyä koskevissa neuvotteluissa edellyttää merkittävää panosta kaikilta niihin osallistuvilta, sekä teollisuusmailta että kehitysmailta.

Suoranaista markkinoillepääsyä koskevan kysymyksen ohella Euroopan unioni parantaa kehitysmaiden tuotteiden markkinoillepääsyn *toteutumista* kehittämällä ja kohdistamalla paremmin teknistä apuaan, jolla kehitysmaita autetaan täyttämään EU:n säännökset ja standardit (esimerkiksi terveys- ja kasvinsuojelustandardien osalta).

Kauppaan sovellettavien sääntöjen tasapainottaminen

WTO:ssa "säännöillä" tarkoitetaan perinteisesti sopimuksia, jotka koskevat kauppavirtoihin liittyviä jäsenten suoria toimenpiteitä. Tässä suhteessa Dohan kehitysohjelman tavoitteena on selkeyttää ja parantaa nykyisiä sääntöjä, kuten esimerkiksi polkumyyntiä ja tukia koskevia sääntöjä. Neuvottelijoita kehoitetaan pyrkimään tähän säilyttäen samalla perusrakenteet, periaatteet ja tehokkuus ... ja ottaen huomioon kehitysmaihin ja vähiten kehittyneisiin maihin kuuluvien neuvotteluosapuolten tarpeet²³.

Erityisen maininnan ansaitsevat kaksi aluetta, joilla on potentiaalinen vaikutus kehitysmaihin. Toinen näistä alueista käsittää alueelliset kauppasopimukset. Niiden osalta EU:n tavoitteena on selkeyttää sitä tosiasiaa, että WTO-jäsenyyden vaatimusten mukaisuuden takaamiseksi alueellisilla kauppasopimuksilla on saavutettava pitkälle menevä taloudellinen yhdentymisen sopimuskumppaneiden välillä ja luotava avoin kauppajärjestelmä. Sopimusten on kuitenkin oltava riittävän joustavia, jotta ne mahdollistaisivat tehokkaan etelä–etelä-, pohjoinen–etelä- ja etelä–etelä–pohjoinen-yhdentymisen. Toisen alueen muodostavat kaupan helpottamistoimenpiteet, jotka keskittyvät pääasiassa tulliuudistukseen, vaikuttavat todennäköisesti erittäin paljon kehitysmaiden kykyyn saada tuloja tehostuneen tullien kantamisen ja kasvaneiden kauppavirtojen avulla. Samalla torjutaan korruptiota ja tehottomuutta ottamalla käyttöön nykyaikaiset ja entistä avoimemmat hallintokäytännöt.

Dohan kehitysohjelmassa "tasapainotetuilla säännöillä" tarkoitetaan kuitenkin sellaisia (nykyisiä ja tulevia) sopimuksia, jotka tukevat jäsenten kykyä säännellä tehokkaasti taloudellista toimintaa alueellaan samalla, kun kauppa- ja investointijärjestelmät pysyvät avoimina ja tärkeiden julkisten etujen suojaaminen on varmistettu. Dohan kehitysohjelmaan sisältyviä kysymyksiä, jotka kuuluvia tähän luokkaan ja jotka ovat kehitysmaiden kannalta tärkeitä, ovat: TRIPS-sopimusta ja kansanterveyttä koskeva keskustelu, jossa Dohan julistus osoittaa, että TRIPS-sopimus sisältää kaikki tarpeelliset määräykset, joilla voidaan varmistaa

²³

Ks. esim. Dohan julistuksen 28 kohta.

riittävä tasapaino julkisten etujen ja teollis- ja tekijänoikeuksien välillä; neuvottelut, joilla varmistetaan selkeä ja molempia puolia vahvistava suhde kauppaan sovellettavien sääntöjen ja monenvälisen ympäristösopimusten välillä; neuvottelut investointikehyksestä, jolla pystytään lisäämään ulkomaisten suorien investointien virtaa; neuvottelut kilpailua koskevasta sopimuksesta, joka tukee kotimaisia kilpailusäännöksiä ja –politiikkoja ja jota hallitus voi käyttää tehokkaana taloudellista toimeliaisuutta ohjaavana välineenä; ja julkisen hankintatoiminnan avoimuuden lisääminen, jolla varmistetaan julkisia hankintoja tehtäessä mahdollisimman tehokas rahankäyttö, pienennetään menoja ja torjutaan korruptiota.

Yksi tärkeimmistä kysymyksistä, joihin Dohan kehitysohjelmassa pyritään vaikuttamaan, on kaupan ja teknologian siirron välinen suhde sekä mahdollisen suositukset toimenpiteiksi, joita voitaisiin toteuttaa WTO:n puitteissa kehitysmaihin suuntautuvien teknologiavirtojen lisäämiseksi. Dohassa kokoontuneet ministerit asettivat tätä kysymystä käsittelevän työryhmän. Tämä prosessi vaikuttaa WTO:n sääntöjen laadintaan monilla alueilla, sillä sen pitäisi käsittää kaikki kanavat, joiden kautta teknologian siirtoa kehitysmaihin voi tapahtua: investoinnit, palvelujen kauppa, tavarakauppa, teknologian lisensiointi, julkiset hankinnat, kehitysapu ja monenväliset ympäristösopimukset.

Kaikki tämä edellyttää merkittäviä ponnistuksia WTO:n jäseniltä ja erityisesti kehitysmailta, vaikka huomioon otettaisiin erityis- ja erilliskohtelua koskevat asianmukaiset määräykset. Kehitysmaiden on kehitettävä ja nykyaikaistettava kotimaista sääntely- ja hallintokehystään. Se on tarpeen WTO-sopimuksen mukaisten velvoitteiden täyttämiseksi mutta ennen kaikkea myös parantuneen taloudellisen tehokkuuden, kasvaneen kaupan määrän ja lisääntyneiden investointimahdollisuuksien hyödyntämiseksi, joita kyseisten sääntöjen tehokkaasta täytäntöönpanosta voi seurata. Tämä puolestaan edellyttää huomattavia ponnistuksia kehitysmailta itseltään, jotka joutuvat luomaan institutionaaliset rakenteet ja uudistamaan politiikkojaan. Rahoittajat ja monenväliset järjestöt tukevat niiden pyrkimyksiä antamalla merkittävää apua valmiuksien lisäämiseksi. Ennen kuin tähän "kaupan valmiuksien" lisäämiseen voidaan ryhtyä, kehitysmaihin kuuluvat WTO:n jäsenmaat tarvitsevat tukea voidakseen osallistua tehokkaasti nykyisten sääntöjen arviointiin ja uusia koskeviin neuvotteluihin.

II OSA KEHITYSMAIDEN AUTTAMINEN HYÖTYMÄÄN AVOIMESTA KAUPASTA

3. KAUPAN LIITTÄMINEN OSAKSI KEHITYSYHTEISTYÖSTRATEGIOITA

Kauppa on tärkeää liittää kehitysyhteistyöstrategioihin tavalla, joka edistää köyhyyden vähentämisen perustavoitteita ja kestäväää kehitystä. Tämä edellyttää sellaisen lähestymistavan omaksumista, joka tuo kauppaan liittyvät kysymykset osaksi köyhyyden vähentämistä koskevia strategia-asiakirjoja (*Poverty Reduction Strategy Papers, PRSPs*) tai muita kansallisia kehitysyhteistyöstrategioita, joissa pitäisi täysin hyödyntää kaupan tai muiden kestäväälle kehitykselle tärkeiden alojen välisiä yhteyksiä. EU:n kanssa tehtävässä yhteistyössä tämän on käytävä ilmi ohjelmointiprosessista. Myös kahdenvälistä apua antavien rahoittajien ja kansainvälisten järjestöjen ohjelmien täydentävyyden ja yhteensovittamisen varmistaminen on tärkeää. Huomiota on kiinnitettävä myös sellaisten EU:n politiikkojen johdonmukaisuuteen, joilla on ulkoinen ulottuvuus.

Kauppaan liittyvä tuki on yksi Dohan julistuksen tärkeimmistä aiheista. Avun parantamiseksi ja lisäämiseksi tehtiin vahvoja sitoumuksia. Nämä sitoumukset vahvistettiin myöhemmin Monterreyssä maaliskuussa 2002 pidetyssä YK:n kehitysrahoituskonferenssissa ja kestävään kehityksen huippukokouksessa syyskuussa 2002 tehdyssä täytäntöönpanosuunnitelmassa. EU osoittaa jo nyt kauppaan liittyvään apuun kehitysmaissa huomattavasti voimavaroja (katso liite 1) ja on sitoutunut jatkamaan tätä toimintaa läheisessä yhteistyössä muiden kahdenvälisten ja monenvälisten rahoittajien kanssa.

EU:n kauppaan liittyvä apu kohdistuu tehokkaampaan osallistumiseen monenväliseen kauppajärjestelmään ja tästä johtuvaan politiikkojen ja instituutioiden uudistukseen.

Lisäksi kaupan valmiuksia parannetaan muun kauppaan liittyvän kehitysyhteistyötuen avulla mm. seuraavilla aloilla:

tuki vakaan makrotalouden ja veropoliittisen kehyksen edistämiseksi;

tuki vakaan makrotalouden ja veropoliittisen kehyksen edistämiseksi;

- tuki vakaan makrotalouden ja veropoliittisen kehyksen edistämiseksi;
- tuki, jolla edistetään tuotantojärjestelmän rakenneuudistusta ja kilpailukykyyn parantamista; sekä
- tuki alueelliselle yhdentymiselle ja yhteistyölle.

Kauppaan liittyvään tukeen kohdistuvat odotukset ovat korkealla. On kuitenkin tärkeää suhtautua realistisesti ja tunnustaa, että kaupan valmiuksien, kotimaisen infrastruktuurin ja kaupan instituutioiden parantaminen vie aikaa. Siirtymätalouksien instituutioiden ja talouksien uudistamisesta saadut kokemukset osoittavat tämän selvästi. Kaupan valmiuksien kehittäminen vaatii laajaa ja pitkäaikaista tukea. On selvää, että ulkopuolinen apu voi olla hyödyksi vain, jos sitä täydentävät maan omat ponnistukset sellaisten riittävien poliittisten uudistusten toteuttamiseksi, joilla luodaan suotuisa ympäristö investoinneille, kaupalle ja kasvulle, ja jos toimenpiteet ovat hyvin kohdistettuja, hyvin yhteensovitettuja ja näihin kotimaisiin politiikkoihin sisällytettyjä.

3.1. Kaupan uudistaminen köyhyyttä vähentävissä strategioissa

Kauppapolitiikan on oltava osa maan omaa kestävän kehityksen strategiaa toimien sellaisten riittävien makrotaloudellisten ja institutionaalisten uudistusten rinnalla, joilla edistetään tasapuolista kasvua ja henkilöresurssien kehittämistä sekä varmistetaan luonnonvarojen asianmukainen hallinnointi ja ympäristön suojelu. Tämä on perusvaatimus, jos kehitysmaat aikovat hyödyntää kaupan laajenemisesta koituvia etuja. On myös elintärkeää varmistaa, että kauppaan liittyvä tuki lisää tehokkaasti kaupan valmiuksia tavalla, joka edistää kestävästä kehitystä ja sukupuolten tasa-arvoa.

Kauppapoliittisten uudistusten luonteessa ja ajoituksessa olisi otettava huomioon kunkin maan omat erityisolosuhteet. Parhaimmillaan niiden pitäisi olla tulosta kansallisesta vuoropuhelusta, johon osallistuvat hallitus ja yksityinen sektori sekä työvoiman ja kansalaisyhteiskunnan edustajat.

Maakohtaiset köyhyden vähentämistä koskevat strategia-asiakirjat tai vastaavat ovat luonnollisia välineitä kaupan liittämiseksi kattaviin kehityshankkeisiin, jotka muodostavat kansallisen julkisen politiikan ja ulkoisen tuen perustan. Kaiken kaikkiaan köyhyden vähentämistä koskevien strategia-asiakirjojen ensimmäinen sukupolvi ei ole onnistunut antamaan kauppaa koskeville kysymyksille niiden tarvitsemaa täyttä tukea. Tämä kuvastaa sitä tosiseikkaa, että kaupan ja köyhyden välisiä yhteyksiä ei ole riittävästi tunnustettu eikä otettu huomioon, ja samalla kauppapoliittiset uudistukset rajoittuvat usein koskemaan pelkkiä rajalla toteutettavia toimenpiteitä (tulleeihin liittyvien ja tullien ulkopuolisten kaupan esteiden vähentäminen). Tulevaisuudessa tämä tilanne pitäisi korjata ja köyhyden vähentämistä koskevissa strategia-asiakirjoissa tulisi osoittaa, miten konkreettiset kaupan uudistukset nopeuttavat kasvua, vähentävät köyhyttä ja lisäävät sukupuolten tasa-arvoa. Johannesburgin kestävän kehityksen huippukokouksessa sovittiin, että köyhyden vähentämistä koskevien strategia-asiakirjojen tulisi toimia myös kansallisten kestävän kehityksen strategioiden kehittämisvälineinä.

Rahoittajien tulisi puolestaan varmistaa, että kauppapoliittisia uudistuksia koskeville uudistuksille annettavalla tuella on niiden kehitysyhteistyöstrategioissa näkyvä asema. Huhtikuussa 2000 annetussa yhteisön kehitysyhteistyöpolitiikkaa koskevassa komission tiedonannossa ja neuvoston ja komission marraskuussa 2000 hyväksymässä yhteisessä julkilausumassa kauppa nimettiin yhdeksi kuudesta kehitysyhteistyöpolitiikan painopistealueesta. Samankaltaista poliittista kehitystä on tapahtunut jäsenvaltioiden omissa strategioissa, kuin myös useimmissa muissa teollisuusmaissa ja monenvälisissä järjestöissä. Tämän painopistealueen konkreettisempi seuranta on nyt tarpeen. Tästä syystä komissio aikoo syventää kauppaan liittyviä kysymyksiä koskevaa poliittista vuoropuhelua edunsaajamaiden ja alueellisten järjestöjen kanssa. EU:n yhteistyössä maakohtaiset strategia-asiakirjat ja aluekohtaiset strategia-asiakirjat ovat välineitä, joilla poliittinen vuoropuhelu muutetaan konkreettiseksi tukiohjelmaksi. Kauppaan liittyvät kysymykset ja niiden yhteydet muihin kestävän kehityksen kannalta tärkeisiin politiikkoihin on otettava huomioon maakohtaisten strategia-asiakirjojen ja aluekohtaisten strategia-asiakirjojen valmistelun kaikissa vaiheissa – poliittisessa vuoropuhelussa, muiden rahoittajien toimia koskevissa analyyseissä ja komission toimenpiteitä määriteltäessä. Koska kauppaa koskevat näkökohdat ovat kuitenkin yleisesti katsoen vain heikosti esillä köyhyden vähentämistä koskevissa strategia-asiakirjoissa, monissa toistaiseksi hyväksytyissä maakohtaisissa strategia-asiakirjoissa ei juuri painoteta kauppaan liittyvää tukea. Toisaalta kauppaan liittyvää tukea laajasti ymmärrettynä käsitellään näkyvästi AKT-aluetta koskevissa aluekohtaisissa strategia-asiakirjoissa, koska joillain alueilla 40–50 prosenttia alueellisista rahastoista liittyy juuri tähän alaan.

3.2. Täydentävyys, johdonmukaisuus ja yhteensovittaminen muiden avunantajien kanssa

Kansainvälisellä tasolla on tehty monia aloitteita kaupan liittämiseksi kehitysyhteistyöpolitiikkoihin ja –suunnitelmiin. Tällaisia aloitteita ovat vähiten kehittyneiden maiden yhtenäistetty rakenne ja yhteinen integroitu teknisen avun ohjelma (*Joint Integrated Technical Assistance Programme – JITAP*). Kansainväliset järjestöt, kuten Maailmanpankki, IMF, UNCTAD, UNDP, UNEP, ITC, WTO, WCO, WIPO, ILO, ja alueelliset pankit kuten Latinalaisen Amerikan kehityspankki ja Afrikan kehityspankki, korostavat myös entistä enemmän kauppaan liittyvän tuen ja valmiuksien lisäämisen merkitystä. Myös monet kahdenväliset rahoittajat, jotkin EU:n jäsenvaltiot mukaan lukien, ovat kaupan ja kehityksen alalla hyvin aktiivisia. Tästä syystä EU pyrkii varmistamaan, että sen omat ohjelmat ja kansainvälisten sekä kahdenvälisten rahoittajien ohjelmat täydentävät toisiaan. OECD:n kehitysapukomitealla voi olla tärkeä tehtävä kahdenvälistä apua tarjoavien rahoittajien yhteisten analyysien ja koordinoinnin keskuksena. Kehitysapukomitean pyrkimykset vakiinnuttaa epävirallista mutta kuitenkin säännöllistä tiedonvaihtoa monenvälisten järjestöjen kanssa ovat tärkeä edellytys kyseisen tehtävän hoitamiselle ja EU:n pitäisi rohkaista ja tukea myös muita samansuuntaisia toimenpiteitä.

Yhteistyön jatkamista asiaankuuluvien kansainvälisten järjestöjen välillä, josta esimerkkinä mainittakoon YK:n ympäristöohjelman (UNEP) ja YK:n kauppaa- ja kehityskonferenssin (UNCTAD) yhteinen erityisryhmä valmiuksien lisäämiseksi kaupan, ympäristön ja kehityksen alalla, rohkaistaan myös. Yleisesti katsoen on tärkeää päästä noudattamaan kokonaisvaltaisempaa lähestymistapaa eri järjestöjen ja aloitteiden välillä, sillä se tehostaisi kestävästä kehitystä.

Kaupan uudistamisohjelman omaksuminen on keskeinen tekijä. Yhtenäistetty rakenne on hyvä esimerkki tästä lähestymistavasta, koska se rohkaisee vähiten kehittyneitä edunsaajamaita liittämään kaupan integraatiota koskevien diagnostisten tutkimusten tulokset köyhyyden vähentämistä koskeviin strategia-asiakirjoihinsa ja vaatii vähiten kehittyneitä maita myös osoittamaan, että ne ovat sitoutuneet kauppapoliittiseen uudistusohjelmaan luomalla kansalliset koordinoitirakenteet (ks. liite 2).

EU:n piirissä koordinoitiperiaatteiden, joista on sovittu neuvoston ja komission marraskuussa 2000 hyväksymässä yhteisessä kehitysyhteistyöpolitiikkaa koskevassa julkilausumassa, tulisi olla täysin voimassa. Näin ollen tässä tiedonannossa esitetyt poliittiset puitteet voisivat toimia perustana kauppaa ja kehitystä koskeville paremmin yhteensovitetuille toimille.

EU:n eri politiikkojen, joilla on ulkoisia ulottuvuuksia, tehokkaampi johdonmukaistaminen on tarpeen. Komission jokin aika sitten antamassa tiedonannossa kestävästä kehityksestä²⁴ korostetaan tarvetta parantaa EU:n politiikkojen johdonmukaisuutta. Tätä tarkoitusta varten EU:n tulisi jatkaa keskeisten politiikkojensa mukauttamista kestävästä kehityksen sisäisiin ja ulkoisiin tavoitteisiin. Näihin politiikkoihin kuuluvat yhteinen maatalouspolitiikka, yhteinen kalastuspolitiikka sekä EU:n kauppaa-, energia-, liikenne- ja teollisuuspolitiikat. Kestävästä kehityksestä huippukokouksessa kehitysmaat korostivat voimakkaasti näitä uudistuksia ja painottivat edelleen WTO:n pikaisen ja merkittävän uudistumisen tarvetta. Komission yhteisen maatalouspolitiikan puolivälin tarkasteluun liittyvä tuore ehdotus antaisi hyväksyttynä käytännön esimerkin toimenpiteestä,

---

²⁴ KOM(2002) 82 lopullinen, s. 15.

jolla johdonmukaisuutta parannetaan. Komissio teki jokin aika sitten päätöksen arvioida ennalta jokaisen keskeisen poliittisen aloitteen yhteiskunnalliset, taloudelliset ja ympäristövaikutukset. Tämä kestävä kehitys koskeva arvio on yksi välineistä, jotka auttavat EU:ta parantamaan johdonmukaisuutta.

Erityistä huomiota kiinnitetään siihen, miten EU:n laajeneminen vaikuttaa kehitysmaiden kanssa käytävään kauppaan. Vaikka yleisten vaikutusten odotetaan muodostuvan myönteisiksi²⁵, syvälinen analyysi on tarpeen.

EU vahvistaa WTO:n Singaporen-ministerikokouksessa tehdyt sitoumukset, jotka koskevat kansainvälisesti tunnustettuja perustynormeja, ja tukee edelleen Kansainvälisessä työjärjestössä (ILO) meneillään olevaa globalisaation sosiaalisiin näkökohtiin liittyvää työtä. EU aikoo myös jatkaa kestävä kehityksen huippukokouksen täytäntöönpanosuunnitelmassa annettujen sitoumusten mukaisesti kaupan oikeudenmukaistamiseen ja ympäristöystävällisten tuotteiden sekä luonnonmukaisten tuotteiden kauppaan liittyvää työtä erityisesti, jos kyseiset tuotteet ovat peräisin kehitysmaista.

3.3. Tuki tehokkaalle osallistumiselle monenväliseen kauppajärjestelmään

EU:n tuki keskittyy pääasiassa kolmelle alalle:

- i) WTO:hon liittymistä ja monenvälisiä kauppaneuvotteluja koskeva tuki pääasiassa koulutusohjelmien ja logistisiin kustannuksiin annettavan tuen muodossa;
  - ii) tuki sellaisten nykyisten ja tulevien WTO-sopimusten täytäntöönpanemiseksi, joihin liittyy merkittäviä taloudellisia panoksia ja/tai vaativat erityisten institutionaalisten ja sääntelykehysten kehittämistä;
  - iii) sellaisten poliittisten uudistusten ja investointien tukeminen, joita tarvitaan talouden tehokkuuden ja entistä tiiviimmän monenväliseen kauppajärjestelmään osallistumisen tukemiseksi. Koska alat, joihin toimia on kohdistettava, on välttämättä määriteltävä kunkin maan tai alueen erityistilanteen perusteella, seuraavassa on tyyppiesimerkkejä siitä, mitä on tehtävä useissa kehitysmaissa:
- Tullihallinnon uudistaminen ja muut kaupan helpottamistoimenpiteet: yksinkertaistetaan ja harmonoidaan kansainvälisiin standardeihin perustuvat tuonti- ja vientiasiakirjat, mukaan luettuna yksinkertaisten ilmoitusten käyttö; parannetaan tullimenettelyjä eri menetelmillä kuten riskianalyysillä, yksinkertaistetuilla tavaroiden tuonti- ja luovutusmenettelyillä, myöntämällä valtuutetun kauppiaan asema ja käyttämällä organisaatioiden välistä tiedonsiirtoa (*electronic data interchange – EDI*) ja automatisoituja järjestelmiä; lisätään avoimuutta ja parannetaan tullipäätöksiin ja -tuomioihin liittyviä muutoksenhakumenettelyjä; kuullaan liiketoimintayhteisöä säännöllisesti tuonti- ja vientilainsäädännön sekä -menettelyjen osalta.
  - Standardit ja vaatimustenmukaisuuden arviointi: yksilöidään sellaisia ensisijaisia aloja yhdessä liiketoimintayhteisön ja muiden asianomaisten kanssa, joilla tarvitaan

²⁵

Monet seikat viittaavat tähän: laajentuminen kasvattaa EU:n markkinoita 150 miljoonalla kuluttajalla, minkä pitäisi vauhdittaa tuontikysyntää; yksien EU:n laajuisten kauppasääntöjen, standardien ja menettelyjen käyttöönoton ehdokasmaissa pitäisi helpottaa kauppaa kehitysmaiden kanssa; ja yhteisen tullitariffin käyttöönotto johtaa ulkoisten tullien keskimääräiseen laskuun ehdokasmaissa, mikä helpottaa markkinoillepääsyä.

lainsäädännön lähentämistä kansainvälisiin standardeihin, jotta vähennetään esteitä ja parannetaan markkinoillepääsyä ottaen asianmukaisesti huomioon perustellut tavoitteet; lisätään kansainvälisten standardien käyttöä osallistumalla aktiivisesti kansainvälisiin standardointitoimiin; lujitetaan standardointi- ja vaatimustenmukaisuuden arviointilaitoksia yhteisten ja toisiinsa sopivien menetelmien kehittämiseksi alueellisella tasolla; pannaan kaupan teknisistä esteistä tehty WTO-sopimus täytäntöön.

- Palvelut: tuetaan kotimaisen, kilpailua suosivan sääntelykehyksen luomista ja kehitetään sellainen lainsäädäntökapasiteetti, jota tarvitaan palvelujen kaupan, erityisesti rahoitus- ja televiestintä- tai liikenne- ja ympäristöpalvelujen vapauttamisessa ja josta kyseinen lainsäädäntö hyötyy; tuetaan sellaisia toimenpiteitä, joilla lujitetaan kotimaisten palvelualojen valmiuksia lisätä tehokkuutta ja kilpailukykyä.
- Investoinnit: yksilöidään investointivirtoja helpottavia hallinnollisia keinoja; tuetaan investointien edistämistoimia, mukaan luettuina tutkimukseen ja teknologian siirtoihin liittyvät investoinnit sekä investoijiin sovellettavat avoimet, pysyvät ja syrjimättömät säännöt.
- Teollis- ja tekijänoikeudet: varmistetaan, että asianmukainen, TRIPS-sopimukseen yhteen sopiva lainsäädäntö pannaan täytäntöön, ja valvotaan sen soveltamista laadukkaiden kansainvälisten standardien mukaisesti; varmistetaan, että kansallisilla rekisteröintiviranomaisilla ja tuomioistuimilla on riittävät valmiudet ja koulutettu henkilöstö; liitetään tärkeimpiin kansainvälisiin teollis- ja tekijänoikeuksia koskeviin sopimuksiin; harjoitetaan yhteistyötä laittoman valmistuksen ja tuoteväärennosten torjumisessa.
- Kilpailupolitiikka: kilpailulainsäädäntöä ja -politiikkaa kehitetään asteittain varmistaen riittävät valmiudet soveltamisen valvontaan (kansallisella tai alueellisella tasolla). Liiketoimintayhteisölle ja yleisölle puhutaan kilpailun puolesta; kilpailupolitiikka sisällytetään kotimaisiin politiikkoihin, jotta vältetään sekä kotimaisten että ulkomaisten yritysten harjoittamalta taloudellisen vallan väärinkäytöltä.
- Asianmukaisia työnormeja koskeva lainsäädäntö: tämä sisältää tosiasiallisen yhdenmukaisuuden ILO:n vuonna 1998 antamassa julistuksessa²⁶ vahvistettujen perustyönormien kanssa, ja näitä kysymyksiä on tarkasteltava tiiviissä yhteistyössä ILO:n kanssa.
- Ympäristönormit: kehitetään asianmukaista ja toimivaa ympäristölainsäädäntöä paikallisten, alueellisten ja maailmanlaajuisten ympäristöongelmien ratkaisemiseksi.

3.4. Muu kauppaan liittyvä kehitysapu

Yleisemmällä tasolla tämän alueen tukemisen tavoitteena pitäisi olla myös terveet makrotalous- ja veropolitiikat sellaisen politiikkojen yhdistelmän luomiseksi, joka parantaa kaupankäynnin ehtoja sekä lisää taloudellista ja rahoituksellista tasapainoa. Kehitysmaiden poliittisiin uudistuksiin mahdollisesti merkittävästi vaikuttava arkaluontoinen seikka on, että kaupan vapauttaminen tullee alentamalla supistaa tavallisesti valtion tuloja. Monissa kehitysmaissa kauppaan liittyvästä verotuksesta saatu osuus valtion tulokertymästä saattaa

---

²⁶ ILO:n vuoden 1998 julistus työelämän perusperiaatteista ja -oikeuksista (86. kokous, Geneve, kesäkuu 1998).

olla varsin suuri. Pelko valtion tulojen menettämisestä on kuitenkin usein liioiteltu. Jos tullien alentaminen yhdistetään tullipalvelujen tehokkuuden lisäämiseen ja poliittisista syistä myönnettyjen poikkeusten vähentämiseen, valtion tulojen supistuminen saattaa jäädä olemattomaksi tai vähäiseksi. Niiden monien kehitysmaiden osalta, joissa tullihallinto ja tullisäännösten täytäntöönpano ovat erityisen heikot ja joissa salakuljetus ja korruptio ovat laajalle levinneet, tullijärjestelmän uudistukset voivat itse asiassa lisätä valtion tuloja, vaikka tullit alenevat. Myös silloin, kun tullit ovat olleet käytössä tulojen keräämiseksi valtiolle, verotuksen uudistaminen on yleensä toivottavaa, koska tullit eivät ole paras tai oikeudenmukaisin verotusmuoto. Verotuksen uudistamisprosessia olisi arvioitava osana yleistä makrotaloudellista kokonaisuutta.

Komissiolla on kokemusta verotusjärjestelmän muutosprosessien avustamisesta neuvontapalvelujen ja koulutuksen järjestäjänä, mutta myös väliaikaisen budjettituen antajana siirtymäkauden puutteiden kattamiseksi (esimerkiksi Länsi-Afrikassa ja Itä- ja Etelä-Afrikassa). Monenvälisistä ja alueellisista kauppasopimuksista johtuvien mukautusprosessien helpottamiseksi komissio aikoo jatkaa ja laajentaa kyseisen kaltaisen tuen antamista.

Liiketoiminta-alan muutosprosessin tukeminen

Kaupan ja investointien vapauttamisesta (monenvälisen tai kahdenvälisen aloitteiden tai alueellisen yhdentymisen avulla) syntyvien kaupankäyntimahdollisuuksien mukanaan tuomat edut on mahdollista hyödyntää vain tehostamalla tehotonta tuotantoa. Mukautumiskyky riippuu tiukasti määritellystä yksityisestä sektorista, mutta hyvin paljon myös yleisestä sijoitusilmastosta. Siihen sisältyy joukko taustatekijöitä kuten henkilöresurssien kehittäminen, liikenne- ja viestintäinfrastruktuurin luotettavuus, julkisten peruspalvelujen tehokkuus, rahoituspalvelujen ja kauppaan liittyvien instituutioiden tehokkuus sekä hyvä hallintotapa.

Muutosprosessin tukemiseksi ja kehitysmaiden yksityisen sektorin kilpailukyvyyn lisäämiseksi on perustettu useita yksityisen sektorin rahoitusvälineitä (esimerkiksi EBAS, PROINVEST, ALINVEST), jotka toimivat sekä kansallisella että alueellisella tasolla. Myös tukipalvelujen vahvistaminen ja infrastruktuurin parantaminen ovat olleet yksi EU:n tuen keskeisiä kohteita. Dohan kehitysohjelma ja alueelliset yhdentymisaloitteet huomioon ottaen toimituspuolen toimintakykyä parantavaa tukea lisätään entisestään. Tärkeä AKT-ryhmään liittyvä esimerkki on vähän aikaa sitten perustettu 9. Euroopan kehitysrahastoon kuuluva "investointiväline".

Maa- ja aluekohtaisilla strategia-asiakirjoilla pyritään täysin hyödyntämään synergiat edellä kuvatun kauppaan liittyvän tuen ja sellaisille alueille osoitetun tuen välillä, jotka vaikuttavat tavallisesti toimituspuolen toimintakykyyn: makrotalous- ja veropolitiikat, maaseudun kehittäminen ja maatalouden tutkiminen, liikenne- ja televiestintäinfrastruktuuri sekä rahoitussektorin tehokkuus. Tämä vastaa komission kehitysavun painopistealueita, jotka on vahvistettu marraskuussa 2000 annetussa neuvoston ja komission yhteisessä lausumassa.²⁷ Sukupuolten tasa-arvoa kehitysyhteistyössä edistävä toimintaohjelma on myös syytä ottaa huomioon.

Lopuksi on tärkeää todeta, että perustöynormien täytäntöönpanolle annettu tuki on osa toimituspuolen tukemista. Jatkuvasti lisääntyvä määrä todisteita osoittaa, että

---

²⁷ Neuvoston ja komission yhteisessä lausumassa luetellaan Euroopan komission kehitysavun kuusi painopistealuetta kaupan ja kehityksen väliset yhteydet; alueellinen yhdentyminen ja yhteistyö; makrotalouden uudistus ja sosiaalipalvelujen oikeudenmukaisen saatavuuden edistäminen; liikenneinfrastruktuuri ja -hallinto; elintarvikevarmuus ja maaseudun kestävä kehitys; sekä institutionaalisten valmiuksien lisääminen.

perustyön normien noudattaminen ja tuottavuuden kasvu korreloivat myönteisesti kehitysmaissa. EU on tehnyt tästä avusta keskeisen osan strategiaansa, jolla se pyrkii parantamaan sosiaalipolitiikan ohjausjärjestelmää globalisaation yhteydessä²⁸. Tämä kansainvälisen ohjelman tärkeää osaa toteutetaan yhteensovittamalla toiminta tarkasti ILO:n kanssa.

Alueellisen yhteistyön ja yhdentymisen tukeminen

Nämä toimenpiteet, joita toteutetaan osana komission kauppaan liittyvää tukea, toteutetaan alueellisella tasolla aina, kun se on asianmukaista. Kyseiset toimenpiteet täydentävät ja vahvistavat toimia, joita tuetaan kansallisella tasolla. Alueellisella tasolla toimimisesta on selviä etuja, joihin kuuluu tuki alueellisen yhdentymisprosessin syventämiselle, joka on yksi EU:n ensisijaisista tavoitteista²⁹ sekä mittakaava- ja kattavuusedut.

Alueellista integraatiota tuetaan sekä kehitysstrategian osana että suhteessa EU:n omaan kauppajärjestelmään, jota se soveltaa kehitysmaiden ryhmiin nähden. Tässä on kysymys kohdassa 1.6 mainitusta etelä–etelä–pohjoinen-lähestymistavasta. Tämän lähestymistavan mukaisesti EU neuvottelee parhaillaan sopimuksia alueellisten ryhmittymien kanssa: esimerkiksi Mercosur-maiden ryhmän kanssa erityisenä tavoitteena on edistää Latinalaisen Amerikan alueellista integraatiota; Välimeren maiden osalta MED-markkinoiden alueellinen ohjelma (2001–2003) on hyvä esimerkki pyrkimyksistä syventää alueen alueellista yhdentymistä. Lisäksi EU on ollut Kaakkois-Aasiassa pitkään ASEAN-yhdentymisen kannattaja.

Tämä lähestymistapa koskee erityisesti AKT-maiden ja EU:n välisiä taloudellisia kumppanuussopimuksia (*Economic Partnership Agreements, EPAs*), joita koskevat neuvottelut alkavat syyskuussa 2002.

Taloudellisilla kumppanuussopimuksilla on neljä peruseriaa:

Kumppanuus. Taloudelliset kumppanuussopimukset sisältävät oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka koskevat molempia osapuolia. Näitten velvollisuuksien kunnioittaminen kummankin osapuolen taholta on olennainen edellytys koko hankkeen toteutumiselle. Erityisesti koska EU on valmis edelleen avaamaan markkinoitaan AKT-maiden tuotteille ja raivaamaan kaikki muut kaupan esteet sekä antamaan kauppaan liittyvää tukea, AKT-maiden on valmistauduttava avaamaan omat markkinansa ja ottamaan käyttöön asianmukaiset politiikat, joilla ne vahvistavat toimituskykyään ja alentavat siirtokustannuksiaan.

Alueellinen yhdentyminen. Alueellinen yhdentyminen on voimakas väline, jolla edistetään yhdentymistä maailmantalouteen. AKT-maiden alueellisen yhdentymisen viimeaikainen edistyminen kuvastaa kaikkien AKT-maiden poliittista päätöstä perustaa yhdentymisensä maailmantalouteen alueelliseen taloudelliseen yhdentymiseen. Taloudelliset kumppanuussopimukset vahvistavat näin ollen alueellisia yhdentymisaloitteita, joita AKT-maissa toteutetaan.

---

²⁸ Komission tiedonanto *Perustyön normien edistäminen ja työmarkkina- ja sosiaalipolitiikan ohjausjärjestelmän kehittäminen maailmanlaajuistumisen yhteydessä*, KOM(2001) 416 lopullinen, 18.7.2001.

²⁹ Katso esimerkiksi vuonna 2002 pidetyssä Madridin huippukokouksessa annettu sitoumus tukea alueellisen yhdentymisen jatkumista Andien yhteisön maiden kesken ja Keski-Amerikassa.

Joustavuus. Taloudelliset kumppanuussopimukset ovat ennen kaikkea kehittämisvälineitä. Siksi ne suunnitellaan noudattaen sellaista joustavuutta, jota asianomaisten AKT-maiden taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöön liittyvien rajoitusten huomioon ottaminen sekä niiden kyky mukautua uuteen kaupankäyntiympäristöön edellyttää. Ne on myös liitettävä AKT-maiden kehitysyhteistyöpolitiikkoihin ja EU:n tukistrategioihin.

Yhteys WTO:hon. Taloudelliset kumppanuussopimukset eivät ole itsessään päämäärä, vaan ne toimivat portaana, joka helpottaa AKT-maiden yhdentymistä maailmantalouteen. Tästä syystä ne perustuvat WTO:n sääntöihin ottaen huomioon Dohan kehitysohjelman tulokset. Jossakin suhteessa ne kuitenkin ylittävät WTO:n puitteet. Niissä määritellään kyseisten sääntöjen muodostamassa kehyksessä tarkemmin ja käytännönläheisemmin kahdenväliset kauppasuhteet, joiden tavoitteena on vähentää AKT-maiden ja EU:n välisen kaupan käytännön esteitä ja lähentää toisiinsa kummankin osapuolen talouksia.

4. TOIMINTAOHJELMA TUEN TOIMITTAMISEN TEHOSTAMISEKSI

Tavoitteet ja lähestymistapa

Tämän tiedonannon 3 luvussa on kuvattu keskeisiä alueita, joille EU:n kauppaan liittyvä tuki on kohdistettava. Tässä luvussa esitellään toimintaohjelma, jossa hahmotellaan käytännön tapoja, joilla komissio voi tehostaa kauppaan liittyvän tuen toteuttamista sekä omissa toimissaan että toimiessaan yhdessä jäsenvaltioiden ja/tai muiden kahdenvälisen avunantajien ja monenvälisen tahojen kanssa. Lisäksi yksilöidään tiettyjä EU:n poliittisia aloitteita kansainvälisen yhteisön toimien edistämiseksi.

Kuten edellä mainittiin, ohjelmat ja toimenpiteet liitetään osaksi maakohtaisia ja aluekohtaisia strategia-asiakirjoja. Niissä maissa tai niillä alueilla, joiden kauppaan ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota, pyritään varmistamaan vuonna 2003 aloitettavan strategioiden puolivälin tarkastelun yhteydessä, että kauppaan liittyvät kysymykset ratkaistaan asianmukaisesti ja ratkaisuille on riittävä rahoitus. Siihen saakka komissio yksilöi lisätoimenpiteitä, joilla täydennetään jo aloitettuja kaupan valmiuksien lisäämistöimenpiteitä, jotta tähän tarkoitukseen myönnettävän tuen lisääminen olisi mahdollista pikaisesti maakohtaisten ja aluekohtaisten strategia-asiakirjojen puolivälin tarkastelun päätyttyä.

On syytä korostaa, että suosituksen mukainen toimintaohjelma voi onnistua vain, jos kehitysmaat itse sitoutuvat täysin kaupan uudistusprosessin ja ottavat sen omakseen. Kehitysmaiden on luotava asianmukaiset kansalliset rakenteet, jotka huolehtivat kauppapolitiikan määrittelystä ja kaupan sisällyttämisestä niiden kehitysstrategioihin ja -ohjelmiin. Koska politiikan johdonmukaisuus on erittäin tärkeää jokaisessa maassa, joka aikoo hyödyntää kauppaa osana kehitysstrategiaansa, EU tukee kokonaisvaltaista lähestymistapaa kaupan uudistusprosessiin. Siihen on kuuluttava asianmukainen köyhyyden vähentämispolitiikka ja kestävä kehityksen politiikka, mukaan lukien riittävä ympäristö- ja sosiaalilainsäädäntö, hyvä hallintotapa ja toimituspuolen kehittäminen.

Tästä syystä komissio aikoo toteuttaa tai vaatia seuraavia toimia:

Vuoropuhelun lisääminen kumppanimaiden kanssa

- Lisätään yleisesti kauppaan liittyvien kysymysten painotusta EU:n poliittisessa vuoropuhelussa kehitysmaiden kanssa, tavoitteena erityisesti poliittisten kysymysten tehokkaampi liittäminen köyhyyden vähentämistä koskeviin strategia-asiakirjoihin tai

vastaaviin mekanismeihin. Komissio käynnistää edunsaajamaiden viranomaisten kanssa keskustelut, joissa se pyrkii lisäämään tietoisuutta kauppaan liittyvistä kysymyksistä. Yhteinen toiminta ja täydentävyys komission sekä EU:n jäsenvaltioiden kesken ovat tässä yhteydessä välttämättömiä.

- Komissio varmistaa, että tämän uuden ensisijaisen tavoitteen eli kauppaan liittyvän tuen rahoitus mukautetaan tarpeen mukaan erityisesti vähiten kehittyneiden maiden osalta. Molempien osapuolten on käsiteltävä tätä asiaa vuoropuhelussa, joka liittyy vuoden 2003 alussa käynnistettävään maa-/aluekohtaisten strategia-asiakirjojen voimassaolon puolivälin tarkasteluun. Tässä yhteydessä arvioidaan ja käsitellään kaupan yhdistämistä kumppanimaiden kansallisiin kehityspolitiikoihin. Se perustuu kunkin maan erityisiin tarpeisiin ja siinä otetaan huomioon täydentävyyden periaate toimittaessa muiden kahden- tai monenvälisen avunantajien kanssa. Kauppaan liittyvän tuen olisi oltava laaja-alaista niin, että se ei sisällä vain teknistä tukea, vaan myös koulutuksen, valmiuksien lisäämisen, institutionaalisen ja poliittisen tuen, tuen talousarvion ja veropolitiikan uudistuksille, yksityisen sektorin avustamisen muutoksen toteuttamisessa ja oheispalvelujen parantamisen. Antamaansa kehitysapua koskevassa vuosikertomuksessa komissio ilmoittaa kauppaan liittyvään tukeen osoitetut kokonaismäärät. Komissio hyödyntää lyhyellä aikavälillä maa-/aluekohtaisten strategia-asiakirjojen vähemmän keskeisten alojen joustavuutta.
- Lujitetaan tarvittaessa ja kumppanimaata/-aluetta kuullen kaupan osa-aluetta EU:n kehitysavun ohjelmasuunnittelussa. Tällaisia osa-alueita ovat 1) tehokkaan monenväliseen kauppajärjestelmään osallistumisen tukeminen; ii) institutionaalisten ja poliittisten uudistusten tukeminen; iii) tuotannon rakennemuutoksen ja kilpailukyvyyn tukeminen ja iv) alueellisen yhteistyön ja yhdistymisen tukeminen.

EU:n tuen tehokkuuden parantaminen

- Jokin aika sitten perustettu pääosastojen välinen kaupan ja kehityksen erityisryhmä, joka perustettiin parantamaan yhdenmukaisuutta komission sisällä, opastaa asiaa hoitavia komission eri yksiköitä, lähetystöt mukaan lukien, niiden pyrkiessä liittämään kauppaan liittyvät kysymykset maakohtaisiin ja aluekohtaisiin strategia-asiakirjoihin, levittämään taitotietoa ja antamaan ohjeita ohjelmien ja hankkeiden määrittelemis- ja täytäntöönpanoprosessia varten sekä toimimaan yhdistävänä linkkinä kauppaneuvotteluista vastaavien ja kauppasopimusten täytäntöönpanoa valvovien henkilöiden välillä.
- Kiinnitetään erityistä huomiota vähiten kehittyneisiin maihin ja muihin alhaisen tulotason maihin myönnettäessä varoja kauppaan liittyvää tukea varten; samalla kuitenkin noudatetaan kehitysavun myöntämiseen sovellettavia voimassa olevia sääntöjä.
- Tarkastellaan mahdollisuuksia rahoittaa horisontaalisia kauppaan liittyviä aloitteita, jotka hyödyttävät kaikkia kehitysmaita, toimien erityisesti yhteistyössä monenvälisen järjestöjen kanssa. Nykyisin käytännöllisesti katsoen kaikki EU:n kehitysapu annetaan maa-/aluekohtaisena. Tällä alalla tarve monenvälisen aloitteiden (kuten Maailmanpankki, WTO, UNCTAD ja kaupan, ympäristön ja kehityksen valmiuksien kehittämistä koskeva UNEPin/UNCTADin erityisryhmä) ja joidenkin EU:n aloitteiden (erityisesti hallintovirkamiesten koulutuksen alalla) tukemiseen kuitenkin kasvaa, eivätkä nämä aloitteet rajoitu tiettyihin maihin tai alueisiin.
- Lisätään EU:n kykyä suunnitella ja tarjota omia koulutusohjelmia kehitysmaiden kauppaneuvottelijoille ja hallintovirkamiehille. Arvioidaan Aasian, Latinalaisen Amerikan

ja Välimeren maista oleville neuvottelijoille ja hallintovirkamiehille järjestetyn ensimmäisen koulutusohjelman tuloksia ja toteutetaan uusia vastaavia toimia, myös yhdessä AKT-maiden kanssa. Näiden ohjelmien tärkeä osa on pitkälle erikoistuneiden ja kansainvälisesti tunnustettujen eurooppalaisten korkeakoulutasoista opetusta tarjoavien oppilaitosten ottaminen mukaan tähän toimintaan. Laitosten valinnassa noudatetaan kilpailumenettelyä.

- Käytetään näiden ohjelmien tuloksia Euroopan korkeakoulutasoista opetusta tarjoavien oppilaitosten sekä vastaavien kehitysmaissa sijaitsevien oppilaitosten välisten verkostojen perustamiseen sekä autetaan kehitysmaita luomaan omia, myös alueellisesti toimivia koulutusvalmiuksia kaupan ja kauppaan liittyvien aineiden opetuksessa.
- Kehitysmaiden toiveiden mukaan tarjotaan teknistä apua kestäväan kehitykseen kohdistuvien vaikutusten arvioimisessa. Huomioon otettaisiin kaupan, ympäristön ja kehityksen väliset vuorovaikutussuhteet kaupan vapauttamisen yhteydessä, EU:n kestäväan kehityksen huippukokouksessa antamien sitoumusten mukaisesti.
- Lujitetaan nykyisiä pyrkimyksiä parantaa kehitysmaiden valmiuksia terveys- ja kasvinsuojelualoilla, koska terveys- ja kasvinsuojelustandardien noudattamisesta on tullut yksi esteistä lisätä kehitysmaiden vientiä teollisuusmaiden markkinoille. Pyritään erityisesti kehittämään terveyden ja kasvinsuojelun alaa koskeva toimintaohjelma, johon sisältyy peruslähestymistapa maakohtaiseen arviointiin, yleisiin ongelmiin pohjautuva mahdollisten teknisen avun toimenpiteiden luettelo, tarvittavat koulutusohjelmat mukaan lukien, ja lisärahoituksen sekä tarvittavan asiantuntemuksen lähteiden nimeäminen.

Kansainvälisen tehokkuuden ja yhteensovittamisen edistäminen

- Varmistetaan, että politiikkojen johdonmukaisuus EU:n monenvälisten ja kahdenvälisten/alueellisten kauppahjelmien välillä takaa kauppaan liittyvän tuen antamisessa tarvittavan synergian. Tämä on ensiarvoisen tärkeää EU:n suhteille kaikkiin kehitysmaihiin kuuluviin kumppaneihin, mutta on vielä tärkeämpää suhteessa haavoittuvimpiin niistä, kuten moniin AKT-maihin.
- Tarkastellaan nykyisiä mekanismeja, joilla huolehditaan EU:n jäsenvaltioiden toimien yhteensovittamisesta, ja tehdä tarvittavat muutokset. Tuetaan parhaiden käytäntöjen vaihdon lisäämistä komission ja jäsenvaltioiden kesken ja itse jäsenvaltioiden kesken. Edistetään samantyyppistä vaihtoa muiden rahoittajien kanssa (OECD:n kehitysapukomitea mukaan lukien).
- Tehostetaan yhteistyötä järjestöjen kanssa, joihiin kuuluvat WHO, UNCTAD, WTO, ITC, UNDP, UNEP, Maailmanpankki, IMF, UNIDO, WIPO ja ILO ja joilla on erityisasiantuntemusta kaupasta sekä kauppaan liittyvistä kysymyksistä. Arvioidaan kaupan kysymyksiin liittyvien eri kansainvälisten laitosten vahvoja puolia ja selvitetään miten niiden kanssa voi parhaiten harjoittaa yhteistyötä. Tarvittaessa tähän voisi liittyä tuen ohjaamista suhteellisen edun omaavien organisaatioiden kautta toimivuuden ja tehokkuuden lisäämiseksi ja päällekkäisyyksien karsimiseksi.
- Jatketaan yhtenäistetyn rakenteen (*Integrated Framework – IF*) tukemista tehokkaana välineenä, jolla kauppa voidaan liittää vähiten kehittyneiden maiden kehitysyhteistyöpolitiikkoihin. Pyritään samanaikaisesti laajentamaan yhtenäistetyn rakenteen periaatteita ja menettelytapoja muihin kehitysmaihiin, erityisesti ja ensisijaisesti muihin alhaisen tulotason maihin, joilla on samankaltaiset tarpeet ja joita koskevat samat

rajoitukset kuin vähiten kehittyneitä maita. Tukea yhtenäistetyn rakenteen rahastoa (*IF Trust Fund*), mahdollisuuksien mukaan kehitysyhteistyön eri rahoituslähteistä.

- Tuetaan WTO:n sihteeristöä WTO:n teknisen tuen suunnitelmien välityksellä toimivana teknisen tuen antajana. Näillä suunnitelmissa on varmistettava, että kaikki kehitysmaat ovat niissä osallisina. Suunnitelmien pitäisi olla pikemminkin ”tarvekohtaisia” kuin ”kysyntäkohtaisia”. Niiden olisi katettava kaikki neuvoteltavat ja täytäntöönpantavat aihealueet ja keskityttävä suoremmin asian kannalta merkitykselliseen koulutukseen ja vähemmän yleisiin seminaareihin ja tiedotustilaisuuksiin. Komissio aikoo jatkaa osallistumistaan Dohan kehitysohjelman maailmanlaajuiseen rahastoon, joka on WTO:n teknisen tuen suunnitelman rahoituslähde.
- Jatketaan osallistumista yhtenäistetyn rakenteen hallintoelimiin (järjestöjen yhteiseen työryhmään ja ohjauskomiteaan). Huomioon on otettava kaksi painopistealuetta: a) kahdenvälisten avunantajien osallistuminen kaupan integraatiota koskeviin diagnostisiin tutkimuksiin; b) ”mahdollistajien” tehtävän kehittäminen edelleen. ”Mahdollistajat” ovat rahoittajia, jotka auttavat maata luomaan riittävät kansalliset valmiudet kaupan liittämiseksi kehitysyhteistyöpolitiikkaansa. Komission omaa tehtävää samoin kuin jäsenvaltioidenkin tehtävää ”mahdollistajina” on laajennettava.
- Kannustetaan alueellisia kehityspankkeja (kuten Afrikan kehityspankkia, Aasian kehityspankkia ja Latinalaisen Amerikan kehityspankkia) osoittamaan lisävaroja kaupan valmiuksia lisäävän ohjelman toteuttamiseen.

Näiden erityissitoumusten vuoksi komissio aikoo laatia yleisen tarkastelun EU:n kauppaan liittyvästä tuesta ennen vuoden 2005 loppua.

LIITE 1 – YLEISKATSAUS EU:N KAUPPAAN LIITTYVÄÄN TUKEEN

EU:n kauppaan liittyvän tuen kokonaisarvon määrittely ei ole aivan yksinkertaista. Yksinomaan kauppapolitiikan tekniseen tukeen ja valmiuksien lisäämiseen liittyviä hankkeita ja ohjelmia on paljon. Usein tämän alueen toimet ovat kuitenkin osa alakohtaista ohjelmaa, joka liittyy esimerkiksi liikenteeseen tai maatalouteen. Valmiuksien lisääminen ja kansainvälinen tuki on usein myös yleisluontoista ja jätetty lopulliselta tarkoitukseltaan avoimeksi, jotta se vastaisi asianomaisten erityistarpeita. Yksittäiset toimet, joihin voi kuulua myös kauppaan liittyviä toimia, on usein mahdollista määritellä vasta toteutusvaiheessa. Siksi kauppaan liittyvien toimenpiteiden osuus kyseisistä hankkeista on mahdollista määritellä vasta jälkiarviointivaiheessa.

EU:n viimeisten viiden vuoden aikana kauppaan liittyen myöntämän tuen ensimmäinen arviointi tuotti hankkeiden kokonaismääräksi noin 640 miljoonaa euroa, jotka jakautuivat 117 toimenpiteen kesken. Noin 30 prosenttia voidaan katsoa tekniseksi tueksi ja kapasiteetin lisäämiseksi noudattaen käsitteiden tiukkaa määrittelyä. Suurin osa lopusta määrästä on kaupan kehittämistä ja yksityiselle sektorille myönnettyä tukea. Alueittain tuki jakaantuu niin, että 61 prosenttia kohdistuu AKT-maihin, 12 prosenttia Latinalaiseen Amerikkaan ja 12 prosenttia Välimeren maihin. Loput osoitettiin Aasialle (9 prosenttia) ja entisen Neuvostoliiton maille (4 prosenttia).

Kaikista hankkeista 60 prosenttia on alueellisia ja 40 prosenttia kansallisia. Kauppaan liittyvät ohjelmat koskevat usein EU:n kanssa tehtyjä uusia kauppasopimuksia (esimerkiksi AKT-maissa ja Välimeren alueella). Latinalaisessa Amerikassa ja Aasiassa toteutetut ohjelmat, joissa kaupalla on merkittävä osuus, ovat tyypillisesti ohjelmia, joilla tuetaan kyseisen alueen ja EU:n läheisempiä suhteita, esimerkiksi rohkaisemalla perustamaan yhteisyrityksiä ja tekemään investointeja.

Esimerkkejä viimeaikaisista kauppaan liittyvistä tukiohjelmista ovat:

- 10 miljoonan euron ohjelma, jolla tuetaan AKT-maiden Uruguayn kierroksen sopimusten täytäntöönpanoa, liittymistä WTO:hon ja osallistumista Dohan kehitysohjelmaan.
- 20 miljoonan euron ohjelma, jolla AKT-maita ja -alueita valmennetaan osallistumaan taloudellisia kumppanuussopimuksia koskeviin neuvotteluihin.
- 45 miljoonan euron ohjelma, jolla lisätään valmiuksia parantaa saniteettiooloja vientiin tarkoitetussa kalastuksessa.
- 29 miljoonan euron ohjelma, joka liittyy hyönteismyrkytystä koskevaan aloitteeseen ja jonka tavoitteena on parantaa AKT-maiden kasvinviljelyalan kilpailukykyä.
- 60 miljoonan euron kaupanedistämishjelma Egyptin hyväksi.
- 6 miljoonan euron kaupan kehittämishjelma Pakistanin hyväksi.
- 2 miljoonan euron WTO:hon liittyviä valmiuksia lisäävä ohjelma Filippiineillä.
- 8 miljoonan euron ohjelma Meksikon vapaakauppasopimuksen helpottamiseksi.
- 8 miljoonan euron ohjelma Keski-Amerikan tulliliiton tukemiseksi.
- 4 miljoonan euron ohjelma Mercosurin normeja ja teknisiä standardeja varten.
- 5 miljoonan euron ohjelma Mercosurin kanssa harjoitettavaa tullialan yhteistyötä varten
- 1,2 miljoonan euroa kaupan, ympäristön ja kehityksen valmiuksien kehittämistä koskevalle UNEPin/UNCTADin erityisryhmälle.

Vuodelle 2002 on suunniteltu useita uusia aloitteita ja toimia, jotka ovat suoraan tulosta Dohan kehitysohjelmasta. Näihin kuuluvat:

- lisärahoitus yhtenäistetyin rakenteen rahastoon (750 000 euroa)
- rahoitusosuus maailmanlaajuiseen rahastoon (700 000 euroa)
- tehokoulutusjakson valmistelu kehitysmaiden neuvottelijoille (2,4 miljoonaa euroa).

LIITE 2 – VÄHITEN KEHITTYNEIDEN MAIDEN YHTENÄISTETTY RAKENNE

Yhtenäistetty rakenne on kuuden kansainvälisen järjestön (WTO, Maailmanpankki, IMF, UNCTAD, UNDP ja ITC) yhteinen hanke, joka käynnistettiin vuonna 1996 ja jonka tavoitteena on tukea vähiten kehittyneitä maita liittämään kauppa kehitysyhteistyöpolitiikkoihinsa. Välineenä käytetään kaupan mahdollisuuksia koskevia kattavia analyysejä, jotka toteutetaan integraatiota koskevilla diagnostisilla tutkimuksilla (*Diagnostic Trade Integration Study – DTIS*). Tutkimusten tulosten perusteella määritellään kauppaan liittyvän teknisen tuen ja valmiuksien lisäämisen tarve kyseisten maiden tuotanto- ja markkinointijärjestelmissä ilmenevien heikkouksia korjaamiseksi sekä institutionaalisten, lainsäädännöllisten ja oikeudellisten valmiuksien parantamiseksi niin, että kyseiset maat pystyvät osallistumaan kansainväliseen kauppajärjestelmään.

Varhaisten tutkimusten seurantavaihe ei kuitenkaan vastannut odotuksia ja yhtenäistettyyn rakenteeseen liittyvän prosessin ei katsottu toimivan tyydyttävästi. Siksi yhteistyössä toimivat järjestöt päättivät vuonna 2001 uudistaa aloitteen. Maailmanpankin johdolla määriteltiin menetelmät ja toimintaohjemalli uutta diagnostista tutkimussarjaa varten. Kolme pilottitutkimusta (Kambodža, Mauritania ja Madagaskar) saatettiin päätökseen marraskuussa 2001. Kambodžassa ja Mauritaniassa tutkimusten seurannasta vastasivat paikan päällä toimivat työryhmät.

Seuraavassa vaiheessa määritellään diagnostisen tutkimuksen tuloksena suositeltujen toimenpiteiden rahoitus. Parhaassa tapauksessa tämä toteutetaan noudattaen neuvotteluryhmämekanismia, joka toimii Maailmanpankin johdolla, tai pyöreän pöydän mekanismia, jota johtaa UNDP. Tapauksissa, joissa neuvotteluryhmä tai pyöreän pöydän ryhmä ei kokoonnu riittävän pian paikan päällä toimivan työryhmän päätettyä työnsä, ja jotta liikkeelle saatu prosessi ei pysähtyisi, kyseinen maa järjestää rahoituksen varmistamiseksi rahoittajamaan osoittaman "mahdollistajan" avulla erityisen kokouksen, johon kaikki rahoittajat osallistuvat. Näissä tapauksissa kyseinen maa sitoutuu sisällyttämään diagnostisen tutkimuksen tulokset köyhyyden vähentämistä koskevaan strategia-asiakirjaansa varmistaakseen, että liittämistavoite saavutetaan.

Diagnostiset tutkimukset toteutetaan seuraavien 15 kuukauden aikana vielä 11 maassa: Malawi, Senegal, Lesotho, Jemen, Etiopia, Nepal, Eritrea, Djibouti, Burundi, Guinea ja Mali.

Diagnostiset tutkimukset rahoitetaan yhtenäistetyn rakenteen rahastosta, jota UNDP hallinnoi. Kahdenvälisiä rahoittajia pyydettiin vuoden 2001 puolivälissä antamaan sitoumuksensa rahoitusosuuksista yhtenäistetyn rakenteen rahastoon. Euroopan komissio osoitti 200 000 euroa vuodelle 2001. Komissio aikoo osoittaa 750 000 euroa vuodelle 2002, käytettäväksi erityisesti AKT-maihin kuuluvien vähiten kehittyneiden maiden hyväksi. Koko yhtenäistetyn rakenteen rahaston määrä on yli 10 miljoonaa Yhdysvaltain dollaria, josta puolet on peräisin Euroopan unionista (jäsenvaltioilta ja komissiolta).

Koska yhtenäistetyn rakenteen toimintaperiaatteet ovat vankat ja vähiten kehittyneet maat ovat omaksuneet sen periaatteet, se muodostaa merkittävän välineen, jonka avulla kauppa voidaan liittää osaksi vähiten kehittyneiden maiden kansallisia talous- ja kehitysyhteistyöpolitiikkoja.